

Anul III. — 1 — 31 Martie 1888. — No. 10

LUMINA PENTRU TOTI

REVISTĂ ILUSTRATĂ

DE

ENCICLOPEDIE ȘI DE PEDAGOGIE

PENTRU

LUMINAREA POPORULUI

Apare de două ori pe lună în 24 pagine sau numai o-dată

în 48 pagine

Director: ENIU D. BĂLTĒNU

ABONAMENTUL:

PE UN AN . . . . . 10 LEI

PE ȘESE LUNI . . . . . 5 »

PENTRU STREINATATE PE UN AN . . . . . 11 »

Ediția de lux costă indoit.

BUCURESCI

ADMINISTRATIA

La Librăria și Tipografia Școalelor, Str. Lipscani
No. 96, vis-a-vis de grădina Sf. George nou

REDACTIA

Calea Moșilor, No. 138, Pensionatul ENIU
BĂLTĒNU

Un număr costă 2 lei.

REVISTĂ PEDAGOGICĂ

„LUMINA PENTRU TOȚI“

Apare în București

CALEA MOȘILOR 138, PE AN 10 LEI

Cuprinsul N-rului 10 anul 3, Martie 1888

Inștiințare importantă	440—
Sentințe pedagogice, de ENIU BALTÉNU	442—444
Copilașul și Banca, de TOMA ILIESCU	444—445
Studii asupra literaturii populare, de DOBRE ȘTEFANESCU	445—447
Transformismul, de D. IONESCU	447—450
Cum învață Gertruda copiii săi, de E. BALTÉNU	450—460
Poesii populare din Transilvania, culese de P. VANGU	460—462
Schițe din istoria pedagogii, de IÓN RUSSU	462—467
Note istorice și științifice, de CRIST. ST. REVERÉNU	467—469
Țara mea, de VALENTIN DIONIU	469—
Doctorul fără argint, de M.	469—471
Fetița și Furca, de C. POPESCU	471—472
Sus pe culmea Carpatină, de C. POPESCU	472—
Credințe populare, de IÓN ST. NEGOESCU	473—475
Un requiem la mormântul lui Gheorghe Crețenu	476—480
Napoleon Bonaparte, de IÓN RUSSU	480—487
D. Titu Maiorescu, noul ministru al școlilor, de E. B.	489—487
Tot se măi găesc omeni ai lui D-zeu	488—
Congresul didactic	488—
Corespondența	488—
Administrația și administratorul acestei reviste	488—
Justificarea întârzierii	488—

Lucrările lui ENIU BĂLTÉNU tipărite

1. <i>Studii asupra poeziei la Eleni</i> , 4-lei.	DIN BIOGRAFIILE OMENILOR MARI
2. Din <i>Metoda de a învăța pe copii cu înlesnire scrierea și citirea</i> , ediție nouă d'abia a apărut din conductor CARTICICA I, care costă 35 bani.	au apărut până acum numai următoarele: ( )
	7. CARMEN SYLVA, ilustrată 40 bani.
	8. DAVILA, ilustrat, 50 bani.

DIN ÎNVĂȚĂMÎNTUL INTUITIV PENTRU COPII DE AMĂNDOUĂ SEXELE

după metoda și procedurile lui Pastalozzi și Fröbel
au apărut următoarele lecțiuni:

3. *Lecția I*, FLÓREA, costă 20 bani.
4. *Lecția II*, MINCÉ, costă 30 bani.
5. *Lecția III*, CUBUL, costă 20 bani.
6. *Lecția IV*, CILINDRUL, SFERA și CER-CUL, idem 20 bani.

DIN STUDIUL NATUREI NUMAI:

9. CARTICICA I, ilustrat, 20 bani.
10. «LUMINĂ PENTRU TOȚI», revistă pedagogică, abonamentul 10 lei pe an și 5 lei pe 6 luni pentru România, 11 pentru străinătate.
11. DISCURS ASUPRA STILULUI DE BU-FON, traducere, 30 bani.

Nu este mărire fără virtute; dar nici virtute fără lumină. Deci lumină înainte de toate.

Națiunea ce mai mare este aceea care are cele mai multe școli. Școala este arma viitorului.

Familia și școala trebuie să lucreze împreună la educația copiilor. Scopul principal al educației este formarea caracterelor energice și morale. Educația și ajunge scopul prin ajutorul instrucțiunii.

REVISTA ILUSTRATĂ

DE ENCICLOPEDIE ȘI DE PEDAGOGIE PENTRU LUMINAREA POPORULUI

Director : ENIU D. BĂLTĚNU

INȘTIINȚARE IMPORTANTA

Aducem la cunoștința cititorilor noștri, că cu începerea acestui număr, revista „Lumina pentru toți” se tipărește în **Tipografia Școlilor**, strada Lipscani No. 96, fondată acumina de mine în asociațiune cu D-l C. P. Conduratu. Acesta ne pune în poziție să putem realiza mai multe îmbunătățiri, cu începerea anului al IV, care e peste două luni. În schimb rugăm pe abonații noștri să bine-voiască a ne trimite urgent abonamentul.

Eniu D. Băltănu.

SENTINȚE PEDAGOGICE

I

În materie de educație, efectele cele mai bune sînt acelea care se produc mai încet, mai cu greutate.

II

Vom pute recunoște dacă nivelul inteligențelor și al caracterelor s'a ridicat ori nu, tocmai cînd copiii care se află, acum în școle, vor fi ajuns în etatea matură.

OCT. GRÉARD

III

Copilul este victima inocentă și neputincioasă a părinților, a școlilor și a societății; căci dacă se naște slab, bolnăvicios, nu este el cauza; dacă suferă, se îmbolnăvește, se strică, se corupe, se tâmpește, nu este el cauza; dacă nu se cultivă conform firii lui, dacă nu are caracter nobil, generos și onest nu este el vinovat.

EDEMBAL.

IV

Școala este datore să țină seamă de destinația copiilor. Deci programele trebuie alcătuite în vederea acestei destinațiuni.

EU.

V

Destinația copilului în întâia linie este să ajungă în stare de a fi ființă sănătoasă, avînd toate membrele și toate organele corpului așa dezvoltate, în cît să fie apte a funcționa pe cît se poate de perfect și de armonic. În a doua linie,

destinația copilului este să ajungă om, adevărat om, adică: 1. să aibă creierii buni a observa, a aduna cunoștințe, a-și aduce aminte, a-și închipui, a cunoște, a judeca, a prevedea și a lua hotărâri. 2. să aibă inimă bună a simți, a conștientiza și a iubi. Decî dreptate aveau străbunii noștri, Romani, cînd diceau că numai într'un corp sănătos se poate afla un suflet sănătos: «*Mens sana in corpore sano.*» În a treia linie, copilul este destinat să ajungă membrul societății, cetății, țării în care trăește, unde are să se bucure de multe bunuri, drepturi, dar unde va avea și datoriile de împlinit.

Aceste trei puncte resumă datoriile părinților, școlii și societății către copil, de unde urmează că programele educației trebuie să tindă a desvolta în copil ființa animală, ființa umană și ființa națională.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ENTU D. BALTÉNU

VI

Pedagogia este știința cea mai folositoare și arta cea mai frumoasă; căci, ca știință ea coprinde principiile și regulile educației și instrucției omului; iar, ca artă, ea realizează, pune în practică, traduce în faptă principiile și regulile stabilite de dînsa.

EDEM.

VIII

Școla, fără ajutorul părinților, nu poate să-și ajungă scopul.

VIII

Programele actuale din România nu corespund pe deplin scopului școlii.

IX

Vreți să ridicăți un popor? — Dați-î școli, școli și iar școli cu programe *bune* și cu dascăli *buni*.

X

Cei mai buni conducători ai națiunilor sînt acei, cari cheltuesc pentru școlile poporului mai mult de cît pentru ori-care altă ramură a serviciilor publice.

XI

Numai în țările unde școla va fi instituția cea mai însemnată și cea mai onorată, se va face adevărat progres.

XII

Nimeni nu pôte fi bun pedagog, dacă nu va fi mai înainte bun *psycholog*.

XIII

Psychologia este cheia pedagogiei.

22 Martie 1888.

Adunate de *Eniu Băltanu*, București.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COPIUL ȘI BANCA

Iubita mea băncuță !
 Eū tot mereū pe tine
 Sed, dragă drăguliță,
 În ori-ce Ți cu bine.

II

Pe tine în tot anul,
 Pun un ghiosdan și cartea,
 Pun placa și condeiu,
 Hârtia și dreptatea.

III

Te 'ntreb : Nu ostenești
 Ținënd p'a ta spinare

Fără să odihneşti
O aşa povară mare?

IV

Dar banca îi răspunde:
Eă vecinic n'obolesc,
La cei-ce se pătrunde
Şi bine mă 'ngrijesc.

Toma Iliescu
(Casota, Ruzău)

STUDIŢI ASUPRA LITERATURII POPULARE

2. Proverbiile

Proverbiile nu sunt alt-ceva de cât filosofia practică a vieţii omenestii. În ele se vede multă înţelepciune, de aceea Românii le exprimă foarte adesea ori în vorbirea lor comună şi în conversaţiunea dintre dânşii, în cât mai la orice pas în convorbirea lor serioasă exprimă câte un proverb, care nu este alt-ceva de cât exemple înţelepte ce trebuie să urmeze cel sfătuit. Aşa dar, proverbiile par a fi nişte articole din legiuirile barbare, cari în légănul de pruncie al popórelor se ţineaă prin memorie.

Proverbiile sunt nişte observaţiuni înţelepte făcute asupra vieţii, de tóte ţilele, a omenirii şi exprimate într'o formă mai mult sau mai puţin neînţelėsă de fie-cine, ast-fel că cer a fi însoţite de o explicaţiune óre-care prin câte-va cuvinte. Ele fac parte din comuna comóră a popórelor. Ele sunt mai aceleaşi la tóte popórele din Europa; însă românul le exprimă într'un mod mai clar de cât cele l'alte popóre. Unele din ele nu le aă de cât Românii, iar altele sunt proprii ale românilor.

Căţi-va dintre învăţaţii străini aă adunat proverbiî d'ale Românilor şi le aă comparat cu d'ale popórelor germanice şi latine (Romanice), apoi le aă publicat; însă n'aă făcut

o publicațiune completă și acesta din cauză că nu au cunoscut limba română. Acești streini au fost:

Johan Karl Schuller, profesor la gimnasiul din Sibiu, care a tipărit mai multe scrieri despre literatura poporului Român și între altele la 1860, un studiu asupra colindelor române după publicațiunea d-lui Anastasie M. Marianescu. Schuller o traduse în nemțește împreună cu un număr de proverbi românesci. Cartea sa poartă titlul : «*Aus der Valachei: Romänische Gedichte und Sprichwörter*»

Proverbiile publicate în cărticica lui sunt în număr de 332, traduse după Anton Pann. Cea mai mare greșelă ce a făcut, este, că împreună cu traducerea germană nu a dat și textul român. El mai pune pe cele analoge cu cele Germane, Francese, etc., fără ca cel puțin să dea și textul Frances sau Italian ori Engles.

Apoi afară de acesta nu le-au însoțit de ore-care explicațiuni în ce anume casuri românul exprimă asemینی proverbi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La anul 1859, Maghiarul *Aés Károly* publică în Pesta o cărticică intitulată : «*Coversațiunii maghiare, germane, italiene, române, boeme-slavone și serbe, acasă și pe drum.*»

Tot aceiași cărticică mai în urmă fu tipărită în prescurtare, în care se cuprindea numai limbile, maghiară, germană și română în care figurază și câte-va proverbi române, dar foarte puține. El, pe lângă textul Maghiar, dă și pe cel Român și German, dar proverbiile noastre le dă într'un mod foarte schimonosit, în cât nu mai sémănă a fi proverbi române.

Mai târziu *Reinsberg-Däringsfeld*, pe lângă alte scrieri, dete la lumină studiul intitulat ; «*Die Sprichwörter der Rumänen im Vergleich zu denen andererromänischen Völker*» *) El însă le publică într'un mod mai complet însoțite aprópe de ore-care explicațiuni filosofice.

Proverbiile ce urméză a fi adunate din popor și ori-care altele trebuie să păstreze un număr de ordine, să fie așe-

*) Proverbiile Românilor în comparație cu ale altor popóre romane.

date alfabetice și să fie însoțite de toate variantele lor. Se vor compara cu proverbiile altor popoare cu care au vr'o asemănare, dându-li-se și aceluia textul în alăturare de cel românesc. Dacă proverbiile vor fi luate din alți autori Români, să se spună ediția, pagina și autorul din care s'au luat. Se vor însoți și de explicațiunile filosofice necesare, sau istoriile ce se leagă de dînsele; apoi tot de odată se vor așeza așa după cum fac parte din viața practică, din Evangelie (Religiune), din istorie, din localitate, etc. O asemenea colecțiune va fi completă și tot de o dată rațională.*)

Dobre Ștefănescu.

(Grindu-Ialomița).

TRANSFORMISMUL

EVOLUȚIUNEA MATERII ȘI A FIINȚELOR VII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INTRODUCȚIUNE

(Urmare)

Din expresiile „*regnul hominal*” și „*omul nu e nici înger nici fără sălbatică*”, ar urma că omul e superior celor lalte animale și inferior unei ființe supreme; de aceea ne vedem siliți a cerceta de unde și-a luat începutul această credință pe care se întemeiază presupunerea că se află o autoritate supremă, lucru de care s'au folosit casta preoțească și domnitoriile la toate popoarele spre a micșora pe individ în profitul statului.

Ba încă în timpurile mai noi, la acești asupritori, sau mai alăturat jacobinii, oportuniștii și unele școle sociale pentru înjosirea individului.

În adevăr, când admitem o ființă supremă a tot știutore și a tot puternică, prin acesta admitem tot de o dată că e reprezentată în societatea omenescă prin indivizi superiori celor lalți omeni, și că unii din acești reprezentanți sunt a tot știutori,

---

*) G. Dem. Teodorescu, «Cercetări asupra proverbiilor române», 1887, București.

prin urmare infailibilă, precum se pretinde papa de la Roma iar alții a tot puternic, precum sunt autocrații.

Prin credința acésta într'o ființă supremă, omul care e cea d'ântéiū ființă în natură, s'a înjosit de bună voia sa, ocupând trépta a doua. Causa acestei înjosiri este că din toți timpii, un număr mic de indivizi mai inteligenți de cât cei-lalți, a exploatat mulțimea care n'avea cunoștință despre lucrurile ce o încunjoră, despre proprietățile materii, despre propria sa făptură, despre fenomenele și legile naturii.

Acești indivizi mai inteligenți au inventat ființa supremă spre a se face ministrii ei, și pe frica de acésta ființă ei și-au clădit puterea lor ca și o mumă care 'și sprijină autoritatea sa pe frica ce inspiră gogorița ce ea a inventat.

Pămîntul săpat de mâinele omului era proprietatea sa, cei îndărătnici însă l'au făcut să creză că pămîntul este proprietatea ființei supreme și i-au furat fructul muncii lui. El era liber, ei l'au făcut să-și plece fruntea înaintea unui stăpân absolut, de la care ei și-au atribuit autoritatea. Omul inbea liber pe femeia sa; ei i-au regulamentat inima și i-au legiferat amorul. Despotism religios și politic, nepotrivire socială, căsătorie religioasă și civilă, dijmă și beilicuri, supunerea totului unora, tóte acestea au izvorît dintr'acésta idee, admisă de ignorant cu multă ușurință, că omul are în afară de natură, un stăpân suveran, reprezentat pe pămînt de casta popescă și de autocrați.

Pentru a da omului tótă libertatea și tótă individualitatea sa, trebuie pe de o parte a-l convinge, că e la fel cu cele-lalte animale prin organizațiunea și proprietățile sale, dar că le este superior numai ca urmare a evoluțiunii a cărui cea mai înaltă tréptă o ocupă el, și că e în stare de a se mai perfecționa încă, iar pe de altă parte a-l convinge că el nu este inferior nici unei alte ființe. A fi cel d'întâi dintre animale, prețuește mai mult de cât a fi cel din urmă dintre deși.

Problemele politice și sociale găsindu-se ast fel desfăcute de tóte elementele streine ce le întunea până ađi, va fi ușor de a le atinge cu procedurile puse în lucru pentru studiul a tot ce este animal viu în societate. Politica va deveni un capitol

al biologiei și va trebui să-și ia drept temelie adevărata cunoștință a organismului omenesc și a funcțiunilor lui.

Ast-fel că nu trebuie să considerăm ca ceva straniu că savantul se preocupă de chestiunile politice și sociale, de a-și îndrepta toate lucrările sale pentru descoperirea mijloacelor de întrebuințat spre a îmbunătăți pe om, și de a-i face starea socială cât se poate de perfectă.

Pentru ce naturalistul s'ar desinteresa de chestiunile relative la organizațiunea societăților omenesci, adică de chestiunile politice, atunci când studiile lor îl pun în pozițiune să le deslege cu mai multă siguranță de cât orî-cari alte studii? Nu este așa de departe până când, în lumea științifică, se va convinge că a fi naturalist fizic sau chimist, nu împiedică de a fi cetățean, și că orî-ce om învățat va crede de datoria sa a da tot sprijinul său uneia din problemele cele mai mari care ar putea preocupa inteligența omenescă, aceleia care a primit numele de *Chestiune socială*.

Unii oameni cari se cred serioși și cari cu deosebire sînt destul de îndemnatici spre a inspira o încredere orbă în pretinsa lor serioșitate unei părți din concetățenii lor, afirmă că, într'adevăr nu există „Chestiune socială“.

Ast-fel discipolii lui Pangloss dic : „Totul este în starea cea mai bună, în cea mai bună lume posibilă“.

Ca probă este că ei jăcă la bursă, că dețin puterea, că ei sînt miniștri sau ambasadori, prefecți sau sub-prefecți, casieri sau controlori, și, că înarmați de vechile legi ale monarhiei și ale imperiului, ei pot după placu-le, să impuie tăcere tuturilor acelora cari și-ar ridica vocea pentru a se plînge de sôrtă, sau ar încerca să-și grupeze puterile lor pentru a rezista exploatorilor muncii și miseriei lor.

Favoriții norocului nu se gîndesc că negînd existența unei „chestiuni sociale“, ei năgă însăși existența societății din care fac parte, și dic ca prostul care neștiind să citescă și nevoind să învețe, năgă existența cărților.

Să deschidem dinaintea ochilor cartea naturii și să le zbăr-năm la urechi câte-va cuvinte din adevărurile ce ea coprinde. Gîndim că va fi o lucrare care va folosi nu numai celor ce

suferă și celor ce sunt datorii să arate mijlocele de apărare ce natura le pune la dispozițiune, dar va folosi însiși protivnicilor noștri, arătându-le ce imprudență fac când nu vor să recunoască fenomenele cele cari mai că nu se pot tăgădăui, disprețuind ocupația cu o chestiune care îi va răspunde fără dore și fără pôte.

„Știința ne spune, că omenii se nasc neegali în putere și în inteligență, dar ei se nasc d'o potrivă în drepturi. Neegalitatea care există între ei, este condițiunea trebuincioasă evoluțiunii, unul din agenții neapărat trebuincioși, procesului ascendent, mersului de urcare ce conduce natura către un progres neîntrerupt.

„Ființele cele mai bine înzestrate, cele mai tari, cele mai inteligente, într'adevăr, resistă cu mai multă ușurință condițiilor nefavorabile ale mediului în care ele trăiesc, și calitățile lor trec din generațiune în generațiune, dobândind în fie-care o dezvoltare foarte mare. Ființele cele mai slabe, cele mai puțin inteligente, din contră mor unele după altele lăsând locul celor mai tari și mai inteligente. Și ast-fel omenirea merge spre progres al cărui sfârșit nu s'ar putea prevedea.

„Luând acest fapt drept temelie al constituirii sale, o societate științificește întocmită, ar trebui să dea tutulor membrilor săi mijloce de dezvoltare, fără piedică, să le dea puterea fizică și intelectuală cu care i-au înzestrat. Ar trebui să le puie în mod gratuit la dispozițiune, nu numai instrucțiunea primară, dar încă instrucțiunea secundară și însuși învățământul superior, dacă inteligența lor le permite să meargă pân'acolo. În acelaș timp, ea ar trebui să le dea toate mijlocele de dezvoltare ale puterii lor fizice și de a-i înarma ast-fel, în cât să pôtă rezista cât se va putea mai mult acelora cari s'ar încerca să-i prăpădescă.

(Traducere după Lanessan de D. Ionescu).

(va urma).

CUM ÎNVĂȚĂ GERTRUDA PE COPIII SĂI ?

(Capul d'operă pedagogic al lui Pestalozzi, compus din 14 epistole adresate amicului său Gesner)

EPISTOLA A TREI-SPRE-DECEA

„Amice Gesner, îți scriam altă-dată că aş merge pré departe, dacă aş voi să spui în amărunt principiile și regulile pe cari

se întemeiază cultura celor mai însemnate calități practice. Cel puțin nu voi să termin aceste epistole fără să nu ating o cestiune care este cheia întregului meu edificiu; adică, cum, în esența sa, simțimîntul religios se alipește la principiile recunoscute de mine în genere ca adevăratele principii ce presidă la dezvoltarea nămului omenesc.

„Și aci, eū tot în mine însumi caut deslegarea acestei cestiuni, și mă întreb: cum se naște în sufletul meu ideia de D-zeu? De unde vine că eū cred într'un D-zeu, că mă arunc în brațele lui, că mă simt fericit iubindu'l, încredându-mă lui, mulțumindu-i și supuinđu-mă lui?

„Numai de cât vėd că simțimintele de iubire, de încredere, de recunoștință și de ascultare, trebuesc neapėrat dezvoltate de mainainte în inima mea spre a le putė aplica lui D-zeu. În adevėr, trebuie să iubesc pe 6meni, să fiu recunoscėtor 6menilor și să ascult de 6meni, înainte de a mă putė înălța la iubirea de D-zeu, la recunoștința către D-zeu, la încrederea în D-zeu și la supunere lui D-zeu: „*Căci, cine nu iubeste pe fratele sėu pe care-l vede, cum ar iubi el pe tatăl sėu care e în cer și pe care nu-l vede?*“

„Eū mă întreb deci: cum se face că eū iubesc pe 6meni, că mă încred lor, că le sunt recunoscėtor și că i ascult? — Cum ajung să facă parte din natura mea sentimentele pe cari se întemeiază mai cu sėmă iubirea și recunoștința către 6meni, încrederea în ei, calitățile prin cari se dezvoltă supunerea omului. Și eū găsesc că ele au principalul lor început în relațiile dintre mamă și micul ei copil.

„Trebuie ca mama să aibe grije de copilul sėu, să-l hrărescă, să-i dea siguranța și mulțumirea: ea nu p6te face alt-fel, ea e împinsă la acėsta prin puterea unui instinct cu totul natural. Ea își împlinesțe acėstă datorie, îngrijește de nevoile lui, depărtėză de la el cea ce nu-i place, vine în ajutorul slăbiciunii lui, și copilul e îngrijit, mulțămit: *dragostea a incolțit în inima lui.*

„Un lucru ce el n'a vėdut nici-odată i isbește privirile: e uimit, speriat și țipă. Mama sa îl stringe cât p6te la sînul sėu, îl amuzėză, îl mângăae. Țipetele lui încetėză, dar ochii i rėmân încă lung timp uđi de lacrimi. Altădată el vedė din nou acelaș lucru; mamă-sa îl reia în brațele sale protect6re și-i suride

iarăși. De astădată el nu mai țipă, ci răspunde la surîsul mamei sale printr'o privire limpede și senină, *acesta va să țină că încrederea a încolțit în inima lui.*

„La cea mai mică necesitate a copilului, mama alérgă la lé-gănul lui. Ea i dă să mănânce și să bea, când el simte nevoie de acestea. El se liniștește când aude pasul ei și-i întinde mâinile când o vede; ochii lui strălucesc când privesc sînul mamei lui. In fine iată-l săturat. Mama și plăcerea pentru satisfacerea trebuinței se confundă pentru el în una singură și aceeași cugetare : *el este recunoscător.*

„Acești germenii de amor, de încredere și de recunoștință se desvóltă în curénd. Copilul cunóște pasul mamei sale, suríde la umbra ei și iubește pe orí cine 'i séménă; o ființă care séménă mamei lui este pentru el o ființă bună. El suríde chipului ei și figurií omenești. El iubește pe acela la care ține mama lui. El întinde mâinile și sărută pe frațií, pe surorile și pe tóte persónele cărora tinde mâinile și-i sărută mama lui. Din acestea *dragostea de ómení, frăția a încolțit în inima lui.*

„Supunerea este o calitate care, la început, are tendințe contrarií aplecárilor prime ale naturii nóstre fizice. Ea se formează prin educațiune. Ea nu rezultă numai din instinct, și cu tóte acestea ea urméză în desvóltarea sa acelaș drum ca și instinctul. După cum trebuința precede dragostei, satisfacerea trebuinței precedă recunoștinței, sfiála-încrederii, de asemenea o dorință violentă precede neapérat supunerii. Copilul țipă înainte de a ști aștepta, este nerăbdător înainte de a se supune. Paciența, răbdarea naște înaintea supunerii; copilul devine cu adevérat supus, ascultător numai prin răbdare. Ántáile arátării ale acestei virtuți (ale supunerii) sunt curat pasive și le provócă mai cu sémă simțimíntul asprei necesități. Dar și acest simțimínt se desvóltă d'ántái pe genuchií mamei lui: trebuie negreșit ca copilul să aștepte ca mama lui să-i dea sînul; trebuie negreșit ca el să aștepte să-l ia în brațele ei. Numai cu mult mai târđiú se desvóltă în el supunerea *activă*, și numai cu mult mai târđiú încá el are în adevér conștiință că e bine ca să se supună mamei sale.

„Evoluțiunea omului vine de la o tendință énergică și vio-

lentă care ne împinge la satisfacerea trebuințelor noastre materiale. Sînul mamei potolește prima furie a apetiturilor corporale și produce amorul. Curînd apoi, se arată téma; tot sînul mamei face să tacă téma. Așa se operază unirea acestor două simțăminte: dragostea și încrederea; așa apar primii germenii ai recunoștinței.

„Natura se arată neînduplecată pentru violențele copilului, care lovește lemnul, piatra; natura rămîne nepăsătoare și copilul nu mai lovește nici lemnul nici piatra. La rîndul ei, mama lui este neînduplecată la dorințele lui nemoderate. Când el țipă și strigă; ea rămîne tare, neînduplecată. Atunci el nu mai țipă, se obișnuiește a-și supune voința la voința mamei sale: *iată primii germenii ai pacienței, ai răbdării, primii germenii ai supunerii.*

„Supunerea și dragostea, încrederea și recunoștința, toate întrunite, deșteptă în copil atâtăia zare a *conștiinței*. El începe să simtă, la început în mod obscur, întunecos, nedeslușit, că nu e bine să se supere contra mamei sale care-l iubește. El simte, la început de asemenea într'un mod nehotărât, că mama sa nu e în lume numai și numai pentru dînsul, că, în lume, totul nu e numai pentru el. Și, în acelaș timp cu acest atâtăiu simțămînt, începe încă un altul să încolțescă: el simte că și el însuși nu este în lume numai pentru dînsul singur. Acesta e germenul, atâtăia presupunere confusă a ideii de *datorie* și de *drept*.

„Astfel sînt atâtăile linii mari ale dezvoltării *personalității*, cari nasc din relațiile mamei cu pruncuul său. Dar tot aceste relații cuprind, încă în germen e adevărat, însă în totă întregimea și întinderea sa, acea pornire a firii omenești care ne face să iubim pe creatorul nostru. Voiu să Țic că elementele tuturor simțămintelor religioase produse de credință, în fond, sînt identice cu simțămintele născute din dragostea copilășului pentru mamă sa. În ambele casuri, aceste simțăminte se nasc tot în acelaș mod.

„În amîndouă casurile, copilul ascultă, crede și se supune. E adevărat că la acéstă etate, în ambele casuri, copilul nu știe ce crede nici ce face. Dar atâtăile motive cari dictau credința și purtarea lui, au să dispară în curînd. Personalitatea lui

care începe, i permite să părăsască mâna mamei sale: căci el are acuma simțimîntul de sineși și în mintea lui încolțește cugetarea că numai are nevoie de mamă sa. Mamă-sa i citește în ochiul lui această cugetare născîndă. Mai mult de cât ori când ea-l strînge la pîeptul ei și cu un accent ce el nu mai auzise niciodată, ea-i dîce: „Copilul meu, se află un D-zeu de care tu ai nevoie, acum când tu nu mai ai nevoie de mine; e un D-zeu care te ia în brațele lui, când eă nu te mai pot protege; e un D-zeu care cugetă la fericirea și bucuriile tale, când eă nu-ți mai pot da nici bucurii nici fericire.“ Atunci în inima copilului se petrece ceva care nu ne stă în putere a-l spune prin cuvînte; adică în sufletul lui se produce o mișcare sfîntă, o înălțare a credinței care-l ridică mai pîsus de el însuși. De abia mamă-sa a pronunțat numele lui D-zeu, și el se bucură că-l aude. Simțimîntele de dragoste, de recunoștință, de încredere, înnăscute la sînul mamei, se întind, se măresc; ele se întind pîna la D-zeu ca și pîna la tatăl său, pîna la D-zeu ca și pîna la mama sa. Supunerea a găsit acum un cîmp mai întins spre a se exercita, spre a se aplica: copilul, care crede de acum înainte în ochiul lui D-zeu ca în ochiul mamei sale, se pîrtă bine acuma din dragostea către D-zeu, după cum pîna aci se pîrta bine din dragostea către mamă sa.

„Ăcastă ântăie încercare a inocenței și inimii materne spre a împăca, prin dispoziții religioase, primele pretenții de neatîrnare cu simțimîntele morale dezvoltate de mainainte, ne descoperă puntele fundamentale ce trebuie să aibe în vedere educația și învățătura, dacă ele voesc negreșit să realizeze îmbunătățirea omului.

„Ăntăile semînțe de dragoste, de recunoștință, de încredere și de supunere aă fost simplul rezultat al simțimîntelor instinctive între mamă și copil. De aci nainte dezvoltarea acestor germenî stă în mâna ómenilor, cea ce constituie o artă superioară. Dar să nu perdem din vedere, nici un moment, ântăiele ochiuri cari aă format la început rețeaua sa; căci firul s'ar rupe pe dată în mâinile năstre. Aci e un pericol mare pentru copiii năstri și acest pericol se presentă de timpuriu. Copilul gîngănește numele mamei sale, o iubește, i e recunoscător, se

încrede în ea, i se supune. El găngănește numele lui D-zeu, iubește pe D-zeu, i se supune. Dar abia i aū încolțit în suflet recunoștința, dragostea, încrederea și pe dată motivele cari aū determinat aceste simțiminte pier; adică: *el nu mai are nevoie de mamă sa*. Lumea, ce-l înconjură ađi, i strigă: „*Acum tu ești al meu.*“

Copilul înțelege acest glas și trebuie să-l înțelegă. Instinctul de copil mic s'a dus din el; instinctul puterii lui crescēnde 'i ia locul, și germenul, sēmānța moralității, sēmēnată în sufletul lui prin simțimintele din pruncie, are să fie și chiar trebuie să fie de odată isbit de mōrte, dacā, în acel moment, nu acațā nimeni la furca de aur a creațiunii firul vieții sale, adică āntēile impresii produse în el de simțimintele înalte ale naturii sale morale. Mamă, mamă, lumea începe să-ți depărteze copilul de inima ta, și dacā, în acest moment nimeni nu alipește simțimintele nobile ale naturii lui la acēstā nouā arētare a lumii simțurilor, atunci s'a pierdut de tot: mamă, mamă, copilul tēu 'ți este smuls de la sīnul tēu; lumea cea nouā devine acum mama lui și D-zeul lui. Plăcerea simțurilor este D-zeul lui. Propria sa autoritate devine D-zeul sēu.

„Mamă, mamă, copilașul tēu te-a perdut pe tine, s'a perdut pe sine-și. Flacăra dragostii s'a stins în sufletul lui. D-zeu nu mai e în el. Respectul de sine însuși e mort într'īnsul din sēmānța sa. El merge spre acea stare de corupțiune, unde patimile simțurilor nu mai aū frēu.

„Omenire, omenire, iată periōda de tranșiție, când simțimintele copilașului dispar și fac loc āntēilor impresii neatārnate de mamă și provocate de farmecile lumii! Iată ora când pentru āntēia ōrā ogorul favorabil culturii celor mai nobile simțiminte ale naturii omenesci, are să se ascundā sub picioarele copilului! Iată momentul când mama lui începe să nu mai fie pentru el ceia-ce era până aci; când, din contrā, sēmīnța încrederii în acēstā apariție vie și nouā a lumii dospește în spiritul lui; când farmecul, plăcerea acestei *vedenii* are să ștergā, să absōrbā, credința lui în mamā-sa, care numai e pentru el ceia-ce era, în același timp, ca și credința lui în D-zeu pe care nu 'l-mai vede nici nu 'l-mai cunōște! Tot ast-fel, în natura sēlbaticā, rădāci-

nile erburilor rele, mai aspre și mai tari, năbușesc și omără rădăcinile plantelor mai bune, a cărora țesătură e mai delicată. Omenire, omenire, iată perioada vieții când se operază despărțirea simțimintelor de încredere ce copilul închinase mamei sale și lui D-zeu de simțimintele ce el închină acestei lumi ce 'i apare în noutatea ei, precum și la tot ce ea cuprinde! Aci, la încrucișarea acestor două drumuri, avem nevoie de totă arta și de toate puterile noastre spre a conserva, în inima copiilor noștri, întregi, neștirbite, simțimintele de recunoștință, de dragoste, de încredere și de supunere!

„In aceste simțiminte residă D-zeu și întreaga putere a ființei noastre morale e strâns legată cu păstrarea lor.

„Omenire, ar trebui să faci tot ce-ți stă în mână, să-ți desfășuri totă priceperea, pentru ca să pui alt-ceva în locul dispărutelor cauze fizice care desvoltaseră aceste simțiminte la copilul tău, pentru ca să ieși în mâini noi mijloace de a le redeștepta în sufletul lui, pentru ca să nu lași ca seducțiunile lumii să ajungă la simțurile copilului care crește, de cât asociindu-se la acele simțiminte.

O! omenire, aci, pentru întâia oară tu nu te mai poți încrede naturii, tu ești dator să faci tot ce 'ți stă în putință spre a sustrage copilul tău orbei ei direcții, și spre a 'l supune regulilor de conduită și mijloacelor eficace ce experiența vécurilor a pus între mâinile noastre. Lumea ce apare aci privirilor copilului, nu mai e lumea creată de D-zeu; e o lume care a pierdut tot d'odată nevinovăția plăcerilor sensuale și simțimintele care formau fondul naturii sale, o lume unde domnește războiul intereselor egoiste, o lume plină de absurdități, de violență, de mândrie, de minciună și de înșelăciune.

„Nu mai e lumea, așa cum a eșit din mâinile lui D-zeu; e o lume care atrage copilul tău în valurile sale turburate și în vârtejurile prăpăstii în fundul cării locuiesc nepăsarea și moartea morală: Nu mai e creația lui D-zeu. Lumea de aci înfățișează vederilor copilului tău forța brutală, arta ce întrebuintează pentru propria sa corupțiune.

„Sărmane copil, lumea ta este camera ta de locuință ¹⁾. Dar tată-tău e împiedicat de ocupațiile lui, mamă ta e contrariată astăzi, mâine ea va avea vizite, poimâine ea va avea necazurile ei. Tie, ți-se urăște; faci întrebări, bona ta nu-ți răspunde de loc; vrei să ieși în drum, nu te lasă; ești redus să te cerți p' o jucărie cu soră-ta. Sărman copil! ce tristă e lumea ta, tot odată fără inimă și îngrozitoare! Și dacă te plimbi într'un car aurit, sub umbra arborilor, ești tu cu asta mai fericit? Guvernanta ta înșală pe mamă ta; tu suferi mai puțin, dar devii mai rău de cât cei ce suferă. Ce ai câștigat cu asta? Lumea ta te apasă încă mai mult de cât pe cei ce suferă.

„Lumea noastră e așa de mult afundată în perversitatea unei educațiuni și unei apăsări contra naturii, în cât nu mai are nici un simțiment despre mijlocele pentru conservarea în om a unei inimii curate. Neîngrijirea ei față cu inocența omului este aceea a unei mame vitrigi, și de 99 de ori la sută, această neîngrijire distruge, și nici nu poate să nu distrugă, ultimele mijloce ce ne mai rămân pentru îmbunătățirea nemului omenesc; căci lumea apare ochilor copilului, în totă noutatea sa, tocmai la etatea când nimic, absolut nimic, nu vine să cumpănască preponderanța, farmecul exclusiv al impresiilor ce lumea face asupra simțurilor. Ast-fel, de o parte predominarea senzațiilor, de alta voiciunea lor deșteptate de priveliștea lumii materiale, le asigură o superioritate hotărâtoare asupra impresiilor produse prin faptele de experiență și prin simțimintele cari sînt temelia educațiunii morale al nemului omenesc. Din acest moment, un câmp nemărginit și cu totul viu este deschis patimilor egoiste și deșănțate. În schimb și prin același fapt, copilul pierde dispozițiile a căror cultură materială formeză partea cea mai însemnată a mijlocelor ce avem pentru morali-

---

1) Camera unde se întrunește familia, amicii familii și unde dörme familia. Aci se pune masa când nu se pune în cuinea casei. În această cameră se väd garderoba, biblia, cartea psalmilor, almanachul și o sobă. Iarna e singura cameră ce se încălzește, și în ea vine să lucreze fie-care membru al familiei, chiar când fetele cele mari și băeții cei mari aü alte camere de culcat.

sarea și luminarea lui. Copilul vede închidându-se înaintea ușile, deja așa de strimte ale lumii morale. În fine toate poftele sale corporale îl târăsc să despartă căile rațiunii de ale dragostii, să facă din interesul său personal mai mult sau mai puțin singurul mobil al întrebuirii puterilor sale, să devină astfel el însuși instrumentul căderii sale proprii.

„Nu pot pricepe cum omenirea nu cunoaște de loc acest izvor bogat al corupțiunii sale, cum preocuparea generală n'a ajuns încă să sece acest izvor și să supună educația unor principii cari să nu mai distrugă opera dumnezească, urzită din lăgăn, prin simțimintele de dragoste, de recunoștință și de încredere. În această perioadă așa de critică pentru mintea și inima noastră, ar trebui înainte de toate să se favorizeze mijlocele ce Dumnezeu însuși a dat firii omenești spre a face să meargă de o potrivă perfecționarea ei intelectuală și îmbunătățirea ei morală. Ar trebui ca instrucția și educația să se pună pretutindene în armonie, pe de o parte cu legile mecanismului fizic cărora se supune spiritul nostru spre a se ridica de la intuițiunii confuze la idei precise, pe de altă parte cu simțimintele intime cari ne sînt naturale și cari, dezvoltându-se treptat, ne duc la recunoșterea și la respectarea legii morale. Nu se poate pricepe cum omenirea n'a ajuns încă să formeze o scară gradată și neîntreruptă care să îmbrățișeze toate mijlocele de dezvoltarea inteligenței și simțimintelor noastre. Această gradare ar trebui să aibe mai cu seamă scopul de a întemeia pe conservarea perfecțiunii morale, de a întemeia, Țic, folosul învățămîntului și al mecanismului învățămîntului; de a ajunge, cu ajutorul conservării inimii curate, să nu lase rațiunea a se rătăci și a se pierde numai în urmărirea interesului personal și, mai presus de toate, a supune impresiile fizice convicțiunilor, poftele a le supune amorului de bine, și amorul de bine-voinței conduse cuviincios.

„Motivele cari comandă această subordonare sunt trase din partea esențială a naturii noastre. În acelaș timp cu dezvoltarea puterilor noastre corporale, interesul superior al îmbunătățirii noastre cere ca preponderanța lor să dispară, adică ca puterile noastre corporale să se supună unei legi mai înalte. Trebuie de

asemenea, ca fiecare din progresele noastre să fie pe deplin dobândit, înainte de a ne gândi c'o să-l trecem în rândul al doilea, și această subordonare a perfectului către perfectibil presupune încă, înainte de toate, că noi avem totdeauna prezente în mintea noastră elementele tuturor cunoștințelor, și că procedăm pas la pas, fără cea mai mică întrerupere, de la aceste noțiuni elementare la ultimele rezultate ce avem să dobândim. Dar, atâtia condiție a acestei neîntreruperi este ca învățămîntul elementar să nu fie niciodată afacere de cap nici de raționament; ci să fie totdeauna afacere de simțuri, de inimă, de mamă.

„A doua condiție este ca învățămîntul să treacă încet de la exercițiul simțurilor la al judecății; ca el să fie lung timp afacere de inimă înainte de a deveni afacere de raționament, să fie lung timp funcție femească înainte de a fi funcție bărbătească.

„Ce să mai dic? -- Mamă, mamă, legile eterne ale naturii m'aduc totdeauna la mîna ta. Inocență, dragoste, supunere, triumf al nobililor simțiminte asupra nouilor sensații deșteptate de lume, toate aceste folosințe, toate, nu le pot conserva de cât lângă tine. Mamă, mamă, împrumută-mi încă ajutorul brațului tău, ajutorul inimii tale, nu mă depărta de tine. Nimeni nu te a învățat să cunoști lumea cum te voi învăța eu să-o cunoști. Vino, vom învăța împreună s'o cunoști cum ar fi trebuit s'o cunoști, cum eu sînt dator să te fac s'o cunoști. Mamă, mamă, în acest moment critic ale cărui pericole le am spus, unde atâtia apariție a lumii amenință să mă depărteze de tine, de D-zeu și de mine însumi, noi nu ne vom despărți! — Mamă, mamă sfințește acest moment de tranziție între inima ta și lume păstrându-mi inima ta!

„Dar nu mai pot urma mai departe, scumpe amice Gesner; m'am emoționat și ved lacrimi în ochii tăi. — La revedere.

COPRINSUL PE SCURT AL EPISTOLEI A 13, DE ACI DE MAI SUS

Sentimentele morale: dragostea, încrederea, recunoștința și supunerea nasc în copil din relațiile lui cu mama sa. El le întinde mai târziu până la D-zeire, când mamă-sa i a dat noțiunea de D-zeu. Etatea, când copilul începe să trăescă prin el însuși și să primescă atâtia impresii ale lumii esterne e e perioadă cri-

tică și plină de pericole, de unde atârnă mai mult viitorul lui. Acesta e momentul când educatorul, adică tot mama, e dator să-și dea toate silințele spre a asigura predominarea definitivă a naturii morale asupra poftelor corporale. *E. B.*

POESII POPULARE DIN TRANSILVANIA

PATIMA IANFULUI ¹⁾

Baladă populară

Lângă Criș, pe drumul mare
Alérgă în fuga mare
Doi voinicîi încălecați,
Pe doi cai de asudați.
— În dărăpt, în urma lor.
Venia o ceată 'ncetisor.
— Voinicîi cine erau
Care de mult se goniau?
— Era Iancul Românul
Cu Turcul Căpcăunul.
Iancul fuge cu murgul,
Turcul fuge cu surul.
Iancul fuge nu glumesce,
Turcul fuge, alérgă, prăpădesce.
Dar fu de cătră 'n séră.
'L perdu pe Turcul iară.
Iancul fugi până acasă
Căci nu se prinse cu șesă.
Când ajunse la feréstră
Grăi cătră a sa nevastă:
«Elena, iubita mea,
«Ia deschide porțile
«Că vine Turcul și m'ajunge
«Și cu sabia mă împunge.»
— «Oh! Iancule, Domnul meu,
»Crede-mi, cređă-ți Dumneđeu,
»Să știi tu, Domnul meu, bine,

«Căci când m'ai lăsat pre mine,
«Ei cheile le-aŭ luat
«Și 'n fântână le-aŭ țipat.»
Iancul ședea cât ședea
De la o vreme se 'ntorcea,
Față cu Turcul dedea,
Și din grai așa-î grăia:
«Ai! tu căne de cioroiu!
«Hai, ne *luptăm* amêndoî.»
Turcul încă se 'nvoia
Și 'napoi când se 'ntorcea
Să-și opréscă céta sa,
Iancul sabia-și scotea
Capul Turcului tăia,
Iar óstea când mi-l vedea
Fuga îndérépt dedea.
Atunci Iancul jos s'a dat
Și pe turc l'a desbrăcat,
Hainele și le schimba
Și pe-a Turcului lua
Și acasă mi-se 'ntorcea.
Când acatá a ajuns,
La feréstră iar s'a pus
Și din grai așa grăia:
— «Elenuță, mândra mea,
«Ia deschide porțile
«Să-ți deschid busuțele.

1) NOTA. In Banat ȕic și Ivan Iorgovan, dar in părțile Crișanei se ȕic că Iancul a fost boer, pe timpul acela când încă Ungaria era stăpănită de Turci, iar alții ȕic că Turcul din poesia de față ar fi fost Ungur.

«Că pre Iancul 'l-am tăiat
 «Colo 'n margine din sat.»
 Elena când aușia,
 Dómnne, iute măi săria
 Și porțile 'i deschidea.
 Ea pe el nu-l cunoștea
 Și de aceia 'i ȃicea:
 — «Mergî, iubitul meu în casă
 «Că 'i pusă cina pe masă,
 «Bea ¹⁾ *rěchie ustuită*
 «De Iancul agonisită.»
 Apoi pe murgul Iancului
 De ²⁾ *stoboriu* gardului
 'L leagă să flămăndescă
 De viu să se prăpădescă.
 Dar pe surul Turculni
 În mijlocul grajdului.
³⁾ *Bocul* de ovės umplea
 Și de el grijă avea.
 În casă dacă intra
 Aprinse lumina.
 Dar îndată ce-o aprinse
 De frică mai că murise,
 Că 'n loc să fie Turcul,
 Stătea înainte 'i Iancul.
 Ea în genuchî se țipă
 Și de ertare 'l rugă:
 — «Oh! Iancule, dragul meu,
 «Iartă'mi, ierte'ți Dumneșeu,
 «Las'o asta trecătoare,
 «Că mi-o fi de învățare.»
 — «Ba, Elena, draga mea,
 «Nu mă lasă inima
 «Nici de cum a te ierta.
 «Numai spune'mi, draga mea,
 «Cum 'ți voesci mórtea ta?
 «Vrei pușca să mi-o golescî?
 «Orî sabia să mi-o speli,
 «Orî să-mi ții lumina
 «Până ce eú voiú cina?»
 Elena când aușia,
 Ea din gură așa grăia:
 — «Ba lumina 'ți-oî ținea

«Până Iancule. 'i cina.»
 Iancul când o aușia
 De la masă se scula
 Cu ea în ⁴⁾ *podrum* se ducea,
 Cu pămócă o umplea,
 Cu reșină o ungea
 Și în casă o ducea,
 Lângă mėsă o punea
 Foc la picioré-i dedea
 Și se puse a cina.
 Iar ea ardea cât ardea,
 Și din gură așa striga:
 — «Of! Iancule, Domnul meu,
 «Dar nu te temî de păcat,
 «Să mă lași așa să ard?»
 El tăcea și tot cina,
 Și câte un pîc vin măi bea.
 Iar ea ardea, cât măi ardea
 Și amar se jelua:
 »Iancule, lumina mea,
 «Nu te temî tu de păcat
 «Privind la mine cum ard,
 «Cum ard dragi brațele mele
 «Care te strîngeam cu ele?»
 Iancul nici grijă n'avea,
 Ci tăcea și tot cina,
 Pe când ea iară striga:
 — «Nu ți-e ție greú și jele,
 «Cum ard busuțele mele,
 «Carî te sărutam cu ele?»
 Iar Iancul așa grăia:
 — «De ce ard! nu-î tréba mea,
 «Ci ard pentru fapta ta.»
 Când focul o ⁵⁾ *pestrecea*
 Atunci Iancul se scula
 Un pahar de vin măi bea,
 O mătură 'n mână lua
 Și cenușa o strîngea
 Și la vânt o presăra,
 Dar nici vântul n'o sbura,
 Find óse păcătóse
 Precum vedeți D-vóstră.

1). Vin ars bătrán.—2). Parî.—3). Ieslea cailor.—4). Pivniță (celar).—5). A trecut peste ea.

ALTĂ DOINĂ

Frunză verde după rit, (*luncă*)
 Dómnne cum sum de-amărât
 Că o dată am fost avut,
 1) *Josaguți* și încă 2) *mărhuțe*,
 Apoi, Dómnne am mai avut
 Vie bună câștigată
 De nu ași fi dat'o pe lumea tótă;
 Dar cáinele dela birău
 Imi vëndu iosagul meú.
 Bea, birăule și mánăncă
 Până îți satul pe bráncă (mână),

Apoi casa ta cea țiglăită
 Fi-e și ea lițătuită, (se vinde la licitație)
 Bunda ta cea țiomată, (cu felurite flori)
 Vinde-s'o la doba-odată,
 Cismele cele cu crețele
 Vinde-sor, zo, chiar și ele.
 Apoi atunci mēi birăuaș
 Să ne facem sãmădași (socota)
 De relele ce 'mī făcuși,
 Și căsuța de 'mī vënduș.

Culese de P. VANCU invet.
 Maderat-Ungaria

SCHIȚE DIN ISTORIA PEDAGOGIEI

(URMARE)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După cele ce am schițat asupra culturii Arabilor în precedentul articol, am putut vedé atât însēmñatatea, cât și gradul de civilisațiune la care s'a ridicat acest popor în secolul al șaptelea și al optulea.

Am vėzut cum dînșii aũ servit de inel puternic ce a legat apusul cu orientul, cum dēnșii, — după ce a perit acel scolaticism, acea pedanterie și preocupare în cultură și educațiune, care caracteriza epocile precedente, — aũ dat un alt colorit întregii culturii omenestii, cum sub dînșii știința și arta se schimbă ca prin farmec.

Pentru aceste lucruri îi și putem considera ca pe un popor ce s'a distins mai mult prin cultură de cât prin puterea armelor.

Ajungând însă la apogeul mării lor, mult nu s'a putut susține în acea frumoasă situație.

1). Avere.

2). Vite.

Nota Redacții. Aceste poezii presentă un mare interes limbistic.

După multe zile de glorie, au urmat și vremuri rele pentru dînșii :

După *Heres de la Frontiere* urmăzează înfrângerea ce o sufer sub zidurile Constantinopolului și acea memorabilă zi de la Tours (732), când oștirile, cari țineau sub stăpânirea lor apusul și răsăritul, sînt învinse și pe ruinele cari rămân ca urme ale gloriozei lor domnii, se ridică marele imperiu creat de **Carol cel Mare**.

Dînsul, om înaintat cum era, și superior secolului său, ba, putem dice, un bărbat care era menit să trăiască în alte vécuri, mai târziu, după marile resbele în care eși învingător, și-a îndreptat tóte puterile în contra altui dușman, *întunerecul*. Pentru a reuși însă aci, trebui să se rervescă de școli și fiind-că acestea erau foarte puține la număr, înființă o mulțime de temple menite a da lumină, învêțatură de carte poporului și pentru a căror susținere nu numai că a cheltuit mult din propria sa avere, ci a jersfit chiar mult timp din ceia care trebuia să se consacre numai cestiunilor politice.

Dînsul, cu multă dreptate și spre folosul întregii omeniri, a fost cel d'ântâiu care a inaugurat cea mai sănêtosă și bine-făcătoare axiomă de guvernămênt : a țis că școla trăbue legată cu viața ; cu alte cuvinte : a făcut instituțiune de stat din instrucțiune și educațiune, și astfel sub dînsul școla începe a fi privită ca un ce, de la care depinde foarte mult mărirea și fericirea unui stat. În urma acestor considerațiuni deosebite, față de tot ce este aședemênt cultural, imperiul său se întărește tot atît de mult, cum s'a mărit prin puterea armelor, se consolidéază tot atît de tare, pe cât de mare a fost influența acestei culturii asupra întregii culturii omenesci.

Cât de mult zel a depus el întru reformarea întregului său imperiu, cât de mult a iubit științele și artele, arată până la evidentă următoarele : a adus ómeni învêțați la curtea sa, unde a instalat o școlă, pe băncile căriia, pe lângă fiii celor mai înalți demnitari ai statului, asculta prelegerile chiar marile imperator, Carol.

Dintre cei mai renumiți învățați cari au trăit la curtea sa, putem aminti pe **Petru de Pisa** și **Diaconul Paul**, bărbați instruiți în școlile vestite latine din Italia și cari au sămănat și în marele imperiu german ceea ce au adunat în Italia.

Din Anglittera a adus pe învățatul **Alcuin**, unul dintre cei mai savanți bărbați de pe acele timpuri, care a lucrat mult la deșteptarea poporului german și a contribuit la progresul ce s'a făcut în întreg imperiul prin faptul, că el a fost conducătorul școlei așa numite *palatine*, de unde ieșiră cei mai instruiți ómenii ai împărăției lui Carol cel mare.

Tot din timpul lui datéză împărțirea științelor în *etice*, *fisice* și *teologice*, împărțire despre a cărei rațiune găsim multe amănunte în scrierile ce au rămas în urma lui.

Pe lângă aceștia vom mai nota pe învățatul german *Einhard*, om devotat cu trup și suflet întreprinderii de reformare generală a marelui cesare.

Prin devotamentul său personal, prin influența ce a esersat în toate cercurile unde avea putere d'a lucra pentru lumină, Carol cel mare a făcut mult pentru progresul general. Mult a fost ajutat progresul cultural și prin faptul, că Carol a zdrobit pe Longobarđi (la 774) și alți barbari cari prin de-sele lor devastări asupra provinciilor mai culte, făceau imposibilă oră ce înaintare; d'asemenea a fost favorizat progresul și prin pornirea ce se începu sub dânsul pentru lă-țirea creștinismului între păgâni, lucru prin care d'asemeni s'au îmblândit spiritele și s'au instruit mulți dintre noii creș-tini, pentru cari s'au mai făcut și o mulțime de școli; căci până la Carol cel mare abia se găsia școlă în tot impe-riul său.

Sub el știm că s'a născut și întărit feudalismul. O clasă privilegiată ține în mâna sa, așa đicând, destinul poporului întreg; de la mărinimia oră relele porniri ale acesteia de-pinde progresul său regresul... Privilegiații, oră câte pécate au avut, pot ânsă să fie însămnați ca o clasă care pe acele timpuri furtunóse a dat adăpost adeseori științei și artei, în

curțile cărora se mai putea auzi, de și rar, vorba de educațiune. Și nici n'am putea afirma, că această știință n'ar fi progresat în cât-va. Durere numai că acest progres s'a făcut în paguba binelui general; căci, pe când privilegiații avéu ôreșcări noțiunii despre frumos, și unele cunoștințe despre diferite lucruri, nimbul simțului de om scădea astfel, în cât glorioasa domnie a lui Carol, despre care am fi putut dice, că a fost născătórea unei noii ere, unei noii vieți, s'a întunecat mult prin aceea, că a fost totdeodată și légănul unei vieți, unde ómenii se clasaú, nu după bogăția simțurilor sau a bunelor deprinderi și a nobilelor însușiri, ci, mai adeseori, după naștere, și după unele servicii aduse putérnicilor țilei prin órba îndeplinire a poruncilor lor. Astfel, pe când demnitarii țerei înótău în fericire, și se puteau consacra sciințelor, massa mare era încă tot sêlbatecă pe jumătate; căci ar fi trebuit îndoită putere și de doué sau trei ori mai mult timp marelui împérat spre a face ca luminele ce împrăștia să póta străbate și în popor.

Mai ales după ce el a închis ochii, nu se mai putea vorbi de educația copiilor, căci nimeni nu l'a urmat în lucrarea ce a întreprins și pe care mórtea nu l'a lăsat s'o termine. În scurt timp periră una după alta tóte instituțiunile fondate de dînsul.

Pre când dispar ênsă cele făcute de el, apar iarăși preoții, cari în scurt timp monopoléază din nou tóte instituțiunile de cultură, cari în locul principiilor naționale și cu privire la binele omului în genere, întroduc din nou principiile lor retrograde și cari purtaú în ori ce manifestație a lor timbrul teoriilor teologice; cu un cuvînt, renaște latinismul sec și rece ce domnea în secolele precedente, se pun cătuși gânderii și rațiunii, independența sufletului este mai mult ca periclitată, progresului adevérat uman i se pune stavilă.

Dar sistemul fals în științe și educațiune inaugurat de preoțime și cultivat cu atâta rigóre în mănăstiri, ce-își iaú din nou rolul de mai nainte, — n'o póte ducé mult. Și asta tocmai din cauza stăruinței cu care dînșii lucraú întru realizarea tuturor ideilor lor, dintre cari multe erau greșite, ori

fals interpretate, ceea ce provoacă o puternică reacțiune.

— Stégul răsboinicilor contra preoțimii adună în jurul său, mai ales pe cavalerii diferitelor ordine, cari în acest secol încep a juca un rol important în viața popórelor. Ei au fost cei d'ântâi cari au luptat pentru emanciparea sciinței și educațiunii de sub jugul preoțimii.

În diferitele resbele și desele frecări ce aveau unii contra altora și contra atâtor popóre cu cari se luptau, câștigară noi speranțe, vedură multe, mintea lor se luminează și în urmă observară diferența ce există între dogmele religioase, pe ai căror susținători și apostoli începuseră a-i cunoște în tótă falsitatea și goliciunea lor, și între principiile purei filosofii, pe ai căror discipoli începură a 'i stima și cu timpul a 'i urma în învățăturile lor.

Mănăstirile, în urma acestei purtări a cavaleriilor, încep a se despopula, li se ia protecția ómenilor puternici, li se răpesc averi chiar, și școli de felul celor fondate de Carol marele, încep din nou a se spori. Asta mai ales în urma atitudinii ce aveau domnitorii cari inclinau mai mult spre cavaleri și se lepădau de preoțime.

Lovitura de mórte fu dată ast-fel puterii călugărilor.

*

În cele ce am expus mai sus, ne am silit a da cel puțin o palidă oglindă a situațiunii culturale în care se afla apusul în secolul al VIII-lea și am insistat asupra celor făcute de Carol cel mare.

Tot aceleași lucruri le-am putea spune și despre *Alfred cel mare* al Engliterei, care a trăit între anii 871—901.

Bărbat înzestrat de la natură cu mare talent, dar care a primit o fórte rea creștere de la părinții săi, Alfred, tot ce a făcut după ce a devenit rege, pentru poporul său îndemnat și ajutat de multe cunoștințe și esperiențe, pe care le-a câștigat în tinerețe pe la diferite curți pe unde a stat. Mai ales a învățat și a vedut multe la Roma, de unde întorcându-se a venit cu cele mai vii porniri de a reforma țara sa în tóte privințele. Prin legile înțelepte ce a dat, a

făcut ca abuzurile și sălbătăciile să fie mai rare; cu alte cuvinte a îmblândit poporul, a asigurat libertatea individuală și astfel a asigurat și mersul regulat al unui progres; dar mai ales îl putem lauda pentru faptul, că a poruncit să se facă în toate părțile școli; copiii familiilor libere erau obligați a umbla la școli unde învăța a scrie și a citi, și pe lângă alte studii era obligatorie și limba latină.

Afară de asta pentru a facilita știința de carte și a răspândi bunele gusturi și morala în popor, a înființat biblioteci numeroase și el însuși ca pildă vie a arătat ce trebuie să facă fie-care om de bine și care pretinde numele de cult: el învăța în continuu, a tradus mai multe cărți din limba latină, cultiva mai ales poezia, adora legendele, odele și orî-ce poezie ce se referea la trecutul țării sale, la vitejia, durerea ori bucuriile poporului său, dicând că nimic nu formeză pe om ca poezia, și nimic nu este prin urmare mai demn de cultivat de cât această artă.

Pentru noi oamenii de școli, este tot atât, dacă nu mai interesant și faptul, că dînsul n'a fost numai un mare monarch, un sincer iubitor de artă, dar a fost mai presus de toate un bun învățător și tată de familie, care pe lângă toate grijile ce le avea ca rege al unei țări, nu 'și uita de familie, de copiii săi, ci petrecea pe fie-care și cu dînsii ore întregi, și îi învăța a scrie, a citi, și alte științe pe care el numai ca adult a putut să le însușescă și în lucrarea sa de învățător era condus totdeauna de dragostea către cultură, de blîndețe și răbdare, pe care în zilele noastre nu știm căți din monarhi le au.

(*Va urma.*)

Ión Russu.

NOTE ISTORICE ȘI ȘTIINȚIFICE

Legenda ciaiului.—O piósă legendă chineză dă ciaiului o origină singulară. Cu cinci sute de ani înainte de Christos trăia un personagiū anume Durma. Mișcat de ignoranța

locuitorilor Imperiului chinez, voi să le descopere cuvântul divin. Sfântul om plecă pentru misiunea sa fără proviziuni și se încredință protecțiunii Țeilor.

Intr'o ȝi, sfârșit de ostenelă, adormi. Pentru a se pe-depsi de acel moment de uitare, sfântul om, sculându-se, își smulse genele și le risipi pe pământ. Din ele eșiră îndată niște arbuști plăcuți. Durma gustă din foile acestor arbuști și se simți reimputernicit. Era ciaiul, plantă care tot d'odată are și un gust plăcut și nu e îmbetătore.

* * *

Legenda ouelor roșii. — Marele istoric roman, Aelius Lampridius, istoritește, că în ȝiua nașterii imperatorului roman Alexandru Sever, o găină din curtea părinților lui a ouat un ou roșiu.

Mama sa surprinsă de această împrejurare, trâmise în ascuns de bărbatu-său la un zodiaș spre a-l consulta ce însemneză acesta și cam ce relațiuni ar pute ave acel ou roșu cu viitorea sôrtă a fiului său, promițend zodiașului că cu cât profetia lui va fi mai imbucurătore, cu atât și darul ce-il-va face va fi mai mare.

Zodiașul tălmăci, că côja roșie a oului însemneză viitorea mantie de purpură împêrătescă a noului născut.

Vanitôsa mumă în bucuria sa, nu se putu stăpâri de a spune fericita prevestire soțului său și unei surori a sa. Bărbatul ei însă avu prudența de a pretinde celor două surori cea mai mare tăcere și acesta o făcea, pentru că se ingrija fôrte mult de viața și sôrta fiului său, care de la naștere se arăta prea interesant. Astfel că secretu rămase mult timp nedescoperit.

În timpul acesta, Alexandru Sever, crescu mare și se înrolă în armată, iar în anul 224 după Christos, profetia se implini, căci după môrtea împêratului Eliogabal, legiunile în unanimitate 'l proclamară de împêrat al Romanilor.

După acesta nu mai era nevoie a se ascunde preȝicerea zodiașului, care se răspândi în tôte părțile. Acesta fu de

ajuns, pentru ca *Roma*, lăgănul casei domnitore, să introducă obiceiul de a simboliza felicitările cordiale prin *ouăle roșii*.

Christ. Șt. Reverénu.

Ț A R A M E A ¹⁾

Țara mea este grădină
In ea șade o ginte țină;
Cel-ce vine s'o privescă
N'ar dori s'o părăsescă.
Rîuri, codrii, munți cu aur
Sunt frumusețe și tesaur,
Dar decorul cel ferbinte
E a mea română ginte!

Țara mea e țară alésă
Vara 'n haină de mătasă;
Iarna zace sub cover
Albî ca rați de meteor;
Cu crini, rose e 'mbrăcată
Și cu stele înflorată,
Dar veștmîntul strălucit
E poporul meu iubit!

Țara mea e lăgăn dulce;
Cine vine să se culce
Se desparte cu durere,
Că-l rechiamă o plăcere
Ginte, inimî căldurose
Și o voce armonioasă.
La ce trage peptul seú,
De nu la poporul meu?!

Țara bine-cuvîntată
Are-o fiică adevărată:
Ea mi-e mamă, eu 'i sunt fiú
Sânge al Romei vechi mă țiu;
Dar ađi fiica-í huiduită,
Țara amar necăjită.
— Las' c'or plângea lor chinuri;
Bucurií daú din suspinuri!

Valentin Dionin.

DOCTORUL FARA ARGINT

Amețela (Leșinul)

Să presupunem, d. e., că un om a cădú amețit în biserică și l'am fi ridicat imediat de la pămînt și l'am fi pus pe o strană să șadă, atunci de sigur, că acestui om i am făcut mai mult rău, ba l'am adus în un pericol și mai mare.

Omul acela amețit din cauza debilității inimii, care la cea mai mică ostenelă a corpului, devine și mai debilă, în cât

¹⁾ Transilvania

nu mai are destulă putere, pentru a mânia sângele la creeri, din care cauză îmbolnăvitul amețește și cade neconștiu de sine la pământ. El e rece, cuprins de o sudore lipicioasă, pulsul îi bate debil, în cât abia se simte.

Dacă un asemenea leșinat e ridicat imediat în poziție dreaptă, poate ca să se i se strice foarte mult, deoarece creerile devin și mai lipsiți de sânge, din cauza că inima nu mai e în stare a mânia sângele la creeri, ba chiar și sângele care se mai află în creeri e mînat în jos pe basa legei de gravitațiune.

Deci putem dice, că pentru un leșinat nu se află alt ajutor mai bun, de cât a'l lăsa căduț pe pământ și a'l lăsa neatins. Natura însăși a arătat și aci ca la alte morburî, cel mai bun medicament chiar în căderea la pământ, inima împinge cu mai mare înlesnire sângele spre cap, decum ar putea-o face acêsta, stînd corpul în poziție dreaptă.

Voind deci a ajutora pe un leșinat nu avem altceva de făcut, de cât a'l lăsa la pământ sau mai bine făcînd, 'l vom întinde pe o bancă sau masă astfel, ca capul să stea mai în jos ca cele l'alte părți ale corpului ca astfel în urma legei de gravitațiune să potă ajunge sângele mai repede la creeri.

Cînd un leșinat, stînd în poziția acêsta și ar veni curînd la fire, remînînd tot rece și palid, atunci îi putem ajuta și mai mult, dacă îi ținem picióarele și brațele ridicate în sus, pentru a i se mânia sângele spre creeri.

Se poate întîmpla ca cu tóte aceste să dureze leșinul mai departe, atunci 'i vom stropi obrazul cu apă rece, sau 'i dăm să mirósă din așa numita sare anglicană, sau din vre un oțet bun sau Eau de Cologne; sughițînd leșinatul, îi vom da o înghițitură de apă, bere sau o lingură de vin bun.

Epilepsia

Epilepticii cad de comun atunci, după ce au făcut o întorsătură repede a corpului, dînd un țipet înfricoșat, se tăvălesc pe pământ, bat cu capul, picióarele și mînile, și țin degetul cel gros foarte strîns la palmă, ba chiar și limba le este strînsă între dinți.

Pe timpul acestei lupte epilepticii sunt de comun paldi; în scurt devin însă la față roșu-închis și cad într'un somn de mai multe ore.

Intâmplându-se un astfel de cas pe stradă, alergă cu toții spre nefericitul și unul se muncește a'i obli degetul, altul voește a'i ținea capul său mânilor și picioarele în liniște sau voește a'l ridica pe picioare, altul iarăși îl stropește pe față cu apă rece și altele.

Tóte acestea însă să nu le facem, deórece nu putem să împedecăm în total atacul, care după esperiență, în curênd se póte repeta din noú, nelăsând pe cel atacat a 'și face mișcările sale.

Sosind la un astfel de cas, atunci înainte de tóte avem a depărta copiii, căci știm, că atacul epileptic este infectător, fiind impresia fórté puternică, iar pe cel epileptic să-l lăsăm neatins jos trîntindu-se, căci numai astfel nu se va mai repeta în curênd un al doilea cas.

Să fim însă la una cu băgare de sémă, adecă ca cel bolnav să nu se vateame tare, s. e. să nu cadă în vre un rîu, sub vre un car, și să nu 'și musce buzele și limba, din care causă i se póte pune între dinți un dop de bureche. Intêmplându-se atacul în casă, atunci 'i vom pune sub cap o perină sau vre o madrêță sub corp, altfel de ajutor are efect momentan, dar morbul în curênd iar se repetă. *M.*

Dupe doctorul Nussbaum.

(Tel. Rom.)

FETIȚA ȘI FURCA

Furcă mică și frumósă
 Caer móle și stufos
 Căt aș tórcé de voiósă
 Fir subțire și fir gros.
 Vino, dragă, să te bag
 Ici la brăul meú frumos
 Să 'nvártesc fusul cu drag
 Tot 'n fire până jos.

C'am mână de țérancă
 Ageră la muncă grea
 Ș'apói, dragă, sunt Oitencă
 Und' se tórcé cânepa.
 Saltă inimióra 'n mine
 Pentru lucru femeesc,
 Mai cu sémă pentru tine
 Furcă dragă te iubesc.

Cât aș tórce fuse gróse
 Cânepă și lână móle
 Și aș țese și aș cóse
 Rîuri negre pe la póle
 Și cămașe cu altițe
 Și basmale 'nriurate,
 Și betițe de lănițe
 Cu mărgelă îmbrodate.

Călina, 1887, Octobre.

Nu sunt fată de acele
 Ce daū fuga din rēsboiū
 La flăcăi cu vorbe rele
 Ori la cāntec de cimpoi.
 Eū iubesc casa frumósă
 Vorbe dulci de la părinți
 Și purtarea cea alésă
 Ce fac a mele dorinți.

C. Popescu.

SUS PE CULMEA CARPATINA

Sus pe culmea Carpatină
 Intr-o di m'am rătăcit
 Și pe țara mea Regină
 Tot așa o-am întrebat:
 „O ! iubită țara mea,
 „Spune-mi, dragă, fără frică
 „Ce-ai pățit în viața ta,
 „De-ai rămas atât de mică ?
 „Căci eū vęd în cartea lumii
 „O gravură d'aurită,
 „Că ai fost dintr'ale Romii
 „Fiica ei cea mai vestită.
 „Ai dus faima peste lume
 „Din apus la răsărit,
 „Că popórele păgáne
 „Fiica Romei le-a sdrobit.
 „— Da băete ! Fiica Romii
 „Le-a sdrobit cu brațul seū
 „Și chiar ađi în fața lumii
 „Sunt tot fiică de eroi.

„Ins'atunci eram aprinsă
 „De o flacăra de dor
 „Și țineam brațele 'ntinse
 „Să înfrunt ori ce popor.
 „Eram mândră 'n fața lumii
 „Și credeam într'un voinic *)
 „Ca și 'n Marte zeul luptei
 „Oh ! Dar nu mai ăic nimic...!
 „Voinicelu mi-se dusă
 „Și dușmanul fu la loc ;
 „Iar eū vēduvă rămasă
 „Până astă-đi ard în foc.
 „Dar veni-va timp' o-dată
 „Să 'mplinésca visul meū,
 „Să-mi mai vęd sórta legată
 „C'un alt voinic de smeū
 „C'atunci. Ah ! ce luptă cruntă
 „O să încep cu-acel dușman
 „Să 'mi reiaū țara cea ruptă
 „De la mórtea lui Traian.“

Vâlcea, Călina, 1882, Iunie.

*) Voinicul era Traian.

C. Popescu.

CREDINȚE POPULARE Culese de *Ion St. Negoescu* (Ludești-Dâmbovița)

Dintre popóarele europene, poporul român este fórt bogat în credințe relative la născeri, la căsătorii și la mórte, osebit de altele ce profeséză în viața practică.

Din tóte acestea voiú enuméra aci pe rënd tot ce am putut culege din gura poporului român.

Credințe la naștere. Se đice că la nașterea copilului apar la feréstră *ursitórele* cari decid sórta noului născut. Nu este bine, ca părinții copilului, în cele dântâi opt đile, să fie triști; pentru că scârbesc ursitórele și cum vor fi ele atunci, așa va fi noul născut. Când se botéză copilul, nașul să nù-l *șișue* dacă plânge înaintea popii, căci i șișue norocul, ci să-l lase să plângă. Asemenea, când se duce nașul de-l ia de la mamă sa, ca să-l boteze, trebuie să lase jos ceva *argint* spre norocul copilului.¹⁾ După botez, nașul merge acasă la părinții noului născut, unde se face masă, la care vin rudele și prietenii atât ai nașului cât și ai părinților pruncului și dau câte un dar pruncului. Nu este bine ca mama copilului să se încingă cu betele de la botez; pentru că îmbătrânește curënd și va fi mai mult bolnăvicios.

Când copilul împlinește un an i se pune în cap un pahar cu vin și d'asupra o azimă și o rupe pe pahar, care se dá copilului să mănânce, muiată în vinul din pahar. Acesta este semn că se uréză ani mulți, pâinea fiind în fie care an nutrimentul omenirii.

Credințe la căsătorii. Semnalez aci pe cele mai bigote. La fie care căsătorie se face o logodnă. Nu este bine ca aceste logodne să se facă Marția, Miercurea sau Vinerea, căci aceste đile sunt nefavorabile căsătoriilor. Unele din fetele cari aú dorința vie de măritiș și nu le cer nimeni mâna, păzesc ocaziunea când se altoesc pomii și nóptea următóre după altoire, rup altoiul, negreșit fără știrea stăpânului și đic: acestor două părți de pom de ném deosebit

¹⁾ În realitate acest argint e pentru móșă.

nu v $\acute{e}$ las s $\acute{a}$ v $\acute{e}$ uniți ca în locul vostru s $\acute{a}$ m $\acute{e}$ unesc e $\ddot{u}$ cu un altoi $\ddot{u}$ de n $\acute{e}$ m omenesc, c $\acute{a}$ ci aș $\acute{a}$ a fost dat și de la D- $\acute{d}$ e $\ddot{u}$ l $\acute{a}$ s $\acute{a}$ t.

Ginerele în $\acute{d}$ ia n $\acute{u}$ nți $\acute{i}$ lui, precum și mir $\acute{e}$ sa nu m $\acute{a}$ n $\acute{a}$ nc $\acute{a}$ carne, ci numai lucruri uș $\acute{o}$ re, precum : lapte, ou $\acute{e}$, br $\acute{a}$ nz $\acute{a}$, și ac $\acute{e}$ sta sub cuv $\acute{i}$ nt de noroc și de a tr $\acute{a}$ i an $\acute{i}$ mulți și fericiți. C $\acute{a}$ nd pl $\acute{e}$ c $\acute{a}$ ginerele de invit $\acute{a}$ $\acute{o}$ menii la n $\acute{u}$ n $\acute{t}$ $\acute{a}$, umbl $\acute{a}$ nd cu plosca cu l $\acute{a}$ utarii prin sat, din cas $\acute{a}$ în cas $\acute{a}$, trebue s $\acute{a}$ se duc $\acute{a}$ $\acute{a}$ nt $\acute{a}$ i $\ddot{u}$ la o cas $\acute{a}$ $\acute{i}$ nt $\acute{r}$ $\acute{e}$ g $\acute{a}$, adic $\acute{a}$ unde tr $\acute{a}$ esc toți ai casei : b $\acute{a}$ rbatul, femeia și toți copiii, sub cuv $\acute{i}$ nt de a fi și ei cas $\acute{a}$ $\acute{i}$ nt $\acute{r}$ $\acute{e}$ g $\acute{a}$. C $\acute{a}$ nd se cunun $\acute{a}$ tinerii soți, ia $\ddot{u}$ fel de fel de lucruri, ca s $\acute{a}$ le cunune cu ei, s. e. : b $\acute{o}$ b $\acute{e}$ de gr $\acute{a}$ $\ddot{u}$, de porumb, bricege, cuți $\acute{t}$ e și alte *bazaconi*, ca s $\acute{a}$ le aib $\acute{a}$ în viața lor cununate, cum se a $\ddot{u}$ ei unul pe altul cununați. C $\acute{a}$ nd o fat $\acute{a}$ s'a logodit, at $\acute{a}$ t ea c $\acute{a}$ t și mama cu surorile ei nu m $\acute{a}$ i torc, pentru ca s $\acute{a}$ nu se t $\acute{o}$ rc $\acute{a}$ nunta.

Credințe de m $\acute{o}$ rte. Indat $\acute{a}$ ce cine-va $\acute{i}$ ncet $\acute{e}$ z $\acute{a}$ din viața se scald $\acute{a}$. Prima grije ce a $\ddot{u}$ ai casei, este ca s $\acute{a}$ nu se $\acute{i}$ mping $\acute{a}$ t $\acute{a}$ ciunii sub vasul în care fierbe apa de scaldat, sub cuv $\acute{i}$ nt c $\acute{a}$ se face foc de fert ap $\acute{a}$ pentru scaldatul și altor morți. Pisica din cas $\acute{a}$ se pune sub o copae sa $\ddot{u}$ se $\acute{i}$ nc $\acute{h}$ ide în vre o pimniță, unde se $\acute{i}$ nc $\acute{h}$ ide, ca s $\acute{a}$ nu tr $\acute{e}$ c $\acute{a}$ peste mort, c $\acute{a}$ ci s'ar face strigoii. Nici un lucru nu se m $\acute{a}$ i ia din cas $\acute{a}$. S $\acute{a}$ punul cu care s'a sp $\acute{a}$ lat mortul, peptenele cu care s'a pept $\acute{a}$ nat se $\acute{i}$ ngrop $\acute{a}$ $\acute{i}$ mpreun $\acute{a}$ cu mortul. Oala, cu care a turnat ap $\acute{a}$ cald $\acute{a}$ peste mort, se sparge în timpul c $\acute{a}$ nd se sc $\acute{o}$ te mortul din cas $\acute{a}$, pentru a nu muri și alții. Albia în care se scald $\acute{a}$ mortul se r $\acute{e}$ st $\acute{o}$ rn $\acute{a}$ cu gura în jos și nu se m $\acute{a}$ i $\acute{i}$ ntrebuinț $\acute{e}$ z $\acute{a}$ p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ dup $\acute{a}$ $\acute{i}$ nmorm $\acute{i}$ ntare. C $\acute{a}$ nd se t $\acute{a}$ m $\acute{a}$ ie mortul unele femei arunc $\acute{a}$ c $\acute{a}$ rbunii dup $\acute{a}$ ce a t $\acute{a}$ m $\acute{a}$ iat mortul pe l $\acute{a}$ ng $\acute{a}$ ulucile cimitirului ; iar altele i pun pe morm $\acute{i}$ nt în dreptul capului mortului. Cele ce-i las $\acute{a}$ pe morm $\acute{i}$ nt fac un r $\acute{e}$ $\ddot{u}$ mare, pentru c $\acute{a}$ $\acute{i}$ ngreuiaz $\acute{a}$ sufletul mortului.

Credințe pentru suflet. Dupe ce ese sufletul din corp, $\acute{i}$ ngerul $\acute{i}$ l plimb $\acute{a}$ prin t $\acute{o}$ te locurile pe unde a umblat c $\acute{a}$ nd era în trup. Se $\acute{d}$ ice c $\acute{a}$ prin ori ce loc și pe ori ce potec $\acute{a}$ a fost omul în viață, se duce acum sufletul cu $\acute{i}$ ngerul. Dup $\acute{a}$

ce a cutreerat toate locurile se întorce pe strășina casei unde stă trei zile. Dar îndată ce a ajuns la strășina casei, unde e mortul, sufletul fiind cuprins de sete, țice îngerului: »Vai! îngere, mult mi-e sete!« Ingerul i răspunde: »Du-te în casă aci jos și bea apă.« Acesta se întâmplă tocmai când rudele mortului jelesc pe mort. Sufletul ese din casă afară cu totul mâhnit. Ingerul îl întreabă: »Ai băut apă?« — »Nu, n'am băut, căci mi s'a făcut scârbă mare, din cauză că acolo înăuntru vedui un hoit mare și niște ciori îl mâncau.« — »Vezi, în trupul acela, i țice îngerul, ți-ai făcut vacul și de abia acum ai eșit de acolo. Ciorile ce ai vădut sunt rudele tale: te jelesc că ai eșit din trup.« De acest răspuns sufletul este foarte mâhnit și în mirare. Sufletele morților vin la rîndul lor în fie care an de se așață pe strașina casei și acesta o fac în ziua de Juoi mari și stă până la Moși (Sâmbăta Moșilor); de aceia atunci se face împărțeli de plecarea sufletelor. Asemenea părăsimile, în totă sâmbăta se duce colivi la bise-rică de așteptarea sufletelor până la Joui mari.

Când cine-va dă ceva de pomana la un țlgan, trebuie să dea cu piciorul în pămînt dacă 'i dă în mână și acesta ca pămîntul să fie martor ocular la pomana făcută țiganului, pentru că se țice că țiganul 'i ia mirul și botezul și 'l aruncă în iad; iar dacă pămîntul este martor la pomana țiganului se țică că-i a făcut ca la un creștin. Țiganul (ursarul său zavrăgiul) când vede că acela ce-l miluește dă cu piciorul în pămînt, refușă a lua din mână. Din ce cauză n'am putut afla.

Credințe din viața practică. Dacă cine-va postește Lunea are noroc. Dacă cine-va nu mănâncă cępă, nici usturoiũ trei ani d'arëndul, acel cine-va va vedea comóra vînturilor. In timpul când fulgeră, dacă cine-va este cu un câine lângă dînsul, gonește câinele, căci se țice că sf. Ilie alergând cu *biciul* după diavol, diavolul se ascunde în cõda cînelui și sf. Ilie dând cu biciul în câine ca să trãsnească pe diavol, trãsnește tot ce este pe lângă el.

(Va urma).

UN REQUIEM

LA

MORMÎNTUL REPOSATULUI GHEORGHE CRETZËNU *)

Bărbații cei mai mari ai popórelor civilizate se cunosc prin aceea că dînșii nu se mărginesc într'un cerc restrîns de activitate, ci îi vedî pretutindenî unde găsesc un teren deschis muncii pentru propășirea omenirii. Este în adevér o dulce mângăere pentru generațiunea actuală, că printre Români se găsesc mai ales în generațiunea bătrână luptători aprigi cari în tótă viața lor nu au avut altceva de țintă, de cât munca și abnegarea spre a ajunge la idealul la care trebuie să aspire tótă suflarea románescă. A face ca poporul românesc să se înalțe prin cultură, să fie tare și respectat între cele-l'alte popóre culte, țiindu'și cu demnitate locul ce îi a destinat providența aci pe pămînt, acésta este ținta la care au aspirat de vécuri toți bărbații cei mari ai némului omenesc.

Unul dintre campionii cei mai distinși și care neconținut din tinerețele sale și până la cea din urmă suflare, a țintit către tot ce este măreț, nobil și frumos, a fost și George Crețenu, cunoscut poporului întreg ca poet, ca magistrat și ca luptător zelos pentru a se răspândi lumina în popor. Încă de la întemeierea Societății pentru Învéțătura poporului Român, reposatul a luat o parte fórte activă și cu un zel de admirat ca membru, și mai mulți ani ca vice-președinte spre a face ca acéstă Societate să devie un focar de lumină pentru națiunea întrégă.

Societatea pentru Învéțătura poporului Român spre a aduce un omagiú de recunoștință mult regretatului George Crețenu, a celebrat, Duminică 13 Septembrie trecut, un requiem la mormântul său la care au luat parte membrii comitetului, familia repausatului, Corpul profesoral, directorul și elevii șcólelor Societății. P. S. arhierul Calistrat a oficiat și corul elevilor au

*) Veđi No. 4 al revistei din acest an pag...

cântat imnele funebre. În mijlocul acestei asistențe triste, d. Atanasiade, însărcinat din partea comitetului Societății a ținut următorul discurs :

Fraților,

În numele Societății pentru Învățătura poporului Român, cu reședința în București, v'am adunat aci ca să vă spunem că și noi avem drepturi să săpăm cu tăria lacrărilor regretele noastre pe piatra mortuală a lui Gheorghe Crețenu.

Nu puteau fi lăsate uitării de noi, neștersese sale suvenirii ce a lăsat în această Societate al cărei vice-președinte a fost până la ultimele sale momente, când a fost dus la gara Eternității pentru lumea cea eternă, de unde descind sufletele mari și nobile spre a ne învăța actele meritorii pentru a ne putea bucura de viața cea adevărată la care s'a dus dintre noi Gheorghe Crețenu a cărui memorie ați sărbătorim.

Sfântul Pavel în religioasele sale scrieri, nu ne dă voie a ne plânge morții, dar nu oprește de a se vorbi de ei la grăpă.

Și noi ați, săpând cu puterea lacrărilor noastre tăria pietrii, nu facem ca să ne văităm de pierderea ilustrei figurii a lui Gheorghe Crețenu, care cu vitejia eroilor a străbătut cursul vieții sale învățându-ne la bine și frumos; ei a săpa pe mormântul lui recunoștința noastră, suvenirea noastră frumoasă de el; căci cine mure ca Gheorghe Crețenu, acela nu mure ci trăește. Și cine trăește ca Gheorghe Crețenu în această lume pieritoare și plină de vârtejele nesigurantei, numai acela poate să se prezinte înaintea marelui Stăpân al Universului.

„Sine macula enim sunt ante thronum Dei.“

Fără pată trebuie să fie aceia, care se prezintă înaintea tronului lui Dumnezeu“, ăce apostolul Ión în cartea sa, despre Revelațiune, cap. XIV, versetul 5.

Departe de a fi avut vr'o pată ilustra figură a lui Gheorghe Crețenu, căria ați 'i aducem recunoștința noastră, el nu a dus cu sine înaintea Dumneșirii, de cât certificate de afecțiune ce a știut să dobândeseă de pretutindenii, de iubirea ce el a știut să aibă pentru tot ce e bun, mare și frumos în această lume, în

care fără regret a lucrat, până a descins în eternul său repaus.

Să arătăm deci în mijlocul acestui spectacol în care vanitatea omenescă se impune, cine este pentru noi Gheorghe Crețenu răpit de morțe din mijlocul nostru, frustrându-se astfel publicul de serviciile mari și utile ce dăruie el le da.

Gheorghe Crețenu, terminându-și studiile în gimnaziul Sf. Sava, se duce la Paris unde își ia titlul academic în știința dreptului. Întorcându-se în țară la 1859, când intră îndată în luptele politice în ferbere mai mult ca totdeauna în acea epocă.

Justiția.—Acastă scântee divină, ruptă din divinitate chiar pentru societatea omenilor, pare a fi fost mai mult de cât tóte idolul lui Gheorghe Crețenu, căci ieși și-a închinat întréga viață!...

De la intrarea în luptă pentru țara sa, ce cu pasiune o iubia, după cum póte vedea orî și cine din următoarea strofă a poeziei sale „*Streinul*“, în care patriotul jelește streinismul, dicând :

*La străini am fost la masă
Și cu ei m'am ospătat.
Dar, gândind la mine acasă
Păinea'n lacrămî am udat.
Fie păinea cât de rea,
Tot mai bine 'n țara mea...*

S'a devotat justiției.

Carierea sa în justiție începe cu directoratul ministerului de justiție, trecând apoi ca judecător și mai în urmă președinte la Curtea apelativă din București.

După scurtă vreme procuror, și în urmă președinte la suprema curte de Casație, demnitate cu care își încheie cariera sa, terminându-și în aceeași vreme misia cu care era trimis pe lume, ducându-se de aci înaintea tronului Dumneșeirii a-și da socotélă de acțiunile sale; acțiunii cari cu tóte adunate la un loc, certifică stăpânului Ceres că el pe pămînt n'a făcut altceva de cât a reprezentat pe Dumneșeu.

Căci, cine distribue dreptatea pe pămînt, cum Gheorghe Crețenu a știut distribui, acela nu mai e om din carne, sânge și

ose, ci spirit sânt, coborît de la Dumnezeu, ca să mângăe pe asuprit, care cere dreptate de la judecător în contra asupritorului....

Junețea lui ca a tuturilor sufletelor mari se distinse, sau mai bine se făcu cunoscut concetățenilor săi printr'o iubire pasionată și nesfârșită a țării sale.

Sublimul, idealul patriei nu pôte fi mai bine concretizat de cât în cunoscutele sale versuri:

*„Fie pâinea cât de rea
Tot mai bine în țara mea“....*

Așa cere patria muma să fie iubită, îmbrățișată cu dor și frenesie chiar atunci când ea nu pôte a împărți bunurile sale de o potrivă tuturilor iubiților săi fi.

Ubi bene ibi patria, dicătoare veche, idoli materialismului, care datază de timpii immemoriali și de care de sigur că auzise și Gheorghe Crețenu; dar nobilul său suflet inspirat numai din adevărata putere dumnezeiască nemaaculată de materialism, ne-a lăsat moștenire a ne iubi țara atunci chiar când pâinea ar fi mai rea de cât la străini.

Gheorghe Crețenu cu această iubire fără margini pentru binele public lucră fără obosire pentru tinerimea studioasă.

Ultimii ani ai vieții lui fură închinați învățămîntului public. Încă când renunță la viață, el era vice-președinte al societății pentru Învățătura poporului Român, care conduce o grădină de copii, o școlă publică primare și o școlă cu patru clase normale cu destinație a produce învățători sătești.

Zelul, activitatea și buna-voință cu care a lucrat pentru ajutorul tinerilor copii doritori de învățatură în această școlă, este cel mai frumos exemplu ce pôte cine-va să lase în urmă'i.

Acest exemplu lăsat de Gheorghe Crețenu l'a făcut neuitabil generațiilor cari se vor inspira din actele lui neperitoare ca și însă-și omenirea depositară bunurilor ilustră figură care nu mai e cu corpul între noi.

Gheorghe Crețenu n'a murit, ci trăește printre noi.

După terminarea discursului, un normalist al societății a recitat următoarea poezie:

O lacrimă la mormîntul lui Gheorghe Crețenu

*Din patria cea nouă, din sferile cerești
Pe unde tu ați vesel cu sufletul plutești;
Privește cu blîndețe aici pe pămînt
La noi ce vîrșăm lacrimi pe tristul tău mormînt.*

*În ceta celor harnici, cu dor pentru a lor țară,
(Și cari o jumătate de secol se luptară
Spre a face României peste abisuri punte
Spre un viitor ferice) : ținut'ai loc de frunte.*

*Acum, când visu'ți mare și sfînt s'a împlinit,
Când țara la lumină din umbră a eșit:
Plecași, vai, după muncă, în cer să te odihnești,
Și patria-ți iubită d'acolo s'o privești.*

*Te ai dus lăsând în jale o țară și un popor,
Dar faptele-ți frumoase trăesc în viitor;
Și cât va fi în viață acest popor și țară,
Din inimă amintirea nu pôte, ca să piară.*

*Din patria ta nouă ferice dar privește
La țara ce ai iubit'o și care te jelește,
Tu ce 'n mormîntul negru găsit'ai nemurirea
Odihna fie'ți dulce și—eternă pomenirea !...*

La aceste cuvinte duióse în amintirea răposatului Gheorghe Crețenu, lacrimi de durere se vedeau în ochii tuturor. Apoi asistenții s'au despărțit mulțumiți că au putut exprima recunoștința lor la mormîntul aceluia pe care poporul 'l va aminti totdeauna ca cetățen onest și mare patriot. (România).

NAPOLEON BONAPARTE¹⁾

I

Nu cred să fie între figurile mai marcante ale secolului modern nici una, în privința căreia opiniunile să fie atît de diferite și controversate. ca în privința lui Napoleon Bona-

1) După *Budapesti Szemle*.

parte. Chiar cât trăia era astfel. Milióne de ómení îl adoraú și alte milióne diceaú că este un suflet îndrăcit. Béranger îl cântă cu cel mai mare entusiasm; August Barbier îl condamnă cu cele mai aspre cuvinte; Göethe îl admiră, Scot Walter îl desprețuește, Heine îl numește semi-đeú, iar Schopenhauer țiee că este un tâlhar.

Cu un cuvînt sunt doué partide, una care-l admiră și alta care-l condamnă.

Cei care-l glorifică iaú drept basă cultului lor, cele cuprinse în opera mare a lui Thiers, *Istoria împărăției și a consulatului*, unde Napoleon este reprezentat ca și cel mai glorios, genial și puternic general și împérat.

Nu de mult s'a început o puternică reacțiune contra acestor porniri pentru glorificarea lui Napoleon. Barni a analizat și criticat într'un mod sever și tot atât de drept, cele scrise de Thiers. Lanfrey asemenea s'a ocupat de viața acestui bărbat, iar Jung a studiat în detalii viața ce a dus în tinerețele sale Napoleon, arătând tóte defectele precum n'a ascuns nici însușirile bune ale lui.

Dar cele mai vii discuțiuni s'au iscat în privința asta în urma operii ce a scris Taine, care de vre-o cincispredece ani se ocupă de această cestiune. Cartea lui a făcut o mare senzațiune. Descrie într'ênsa cu cele mai vii culori și puternice argumentațiuni viața și lucrările lui Napoleon, marele lui geniú, pornirile lui repede și josnice, grandomania nebună, intrigile, minciunile lui, aplecările lui brutale și materiale, cu un cuvînt tot ce a descoperit într'ênsul.

N'a fost un singur țiee or revistă în Franța, care să nu se fi ocupat cu această importantă lucrare a lui Taine. Unii laudând-o, alții criticând-o.

Tot această carte a făcut pe principele Jerome Napoleon să scrie altă carte, cu o putere la care nu se aștepta nimeni, în care apără pe marele Napoleon contra inamicilor și defăimătorilor săi.

Amândoué aceste lucrări sunt interesante, de aceea credem util a face o dare de sémă scurtă asupra celei d'întăiu, a lui Taine.

Acesta își împarte descrierea sa în două părți. În una ne arată pe marele Napoleon, pe omul genial, în cealaltă ne descrie caracterul lui ca om.

Étă ce ȃice în partea ântâia:

Napoleon a fost creatorul Franței moderne. Dacă voim să înțelegem cum s'a făcut acésta, trebuie să cunoștem mai ântâi cine a fost, și cum a fost acel creator

E greu de cântărit acest om. A trecut în viața sa peste orî ce piedică, s'a deosebit de toți contimporanii săi; pare a fi creat din alt lut, cu alt suflet, nu este omul secolului al optspredecelea, pare a fi un om din altă epocă.

La prima privire putem constata că este italian. Cardinalii d'atunci strigaă în gura mare, că trebuie încoronat, ca barbarii de gali să fie supuși unui corsican care se-și răsborne asupra galilor în numele corsicanilor. »Poporul din Corsica, ȃice însuși Napoleon într-o scrisóre, — în urma prejudițiilor sale, a moravurilor ce-l domina și a caracterului său, urăște din tot sufletul pe francezi.« Pe vremea aceea în Corsica era mai rěu de cât între sělbatici, până la atăta barbarie erau împinși de setea lor de rěsbunare și ura ce părea a le fi rěmas drept moștenire din timpurile feudale.

În aceste părți sělbatice a crescut Napoleon. La început era dușman neîmpăcat al francezilor, închis în sine, ursuz, antipatic în întreg înțelesul cuvěntului, și de acea nici nu-l iubea nimeni.

În academia militară se ținea departe de colegii săi, se închi-dea în bibliotecă unde citea fôrte mult și ȃicea că va strica francezilor cât i va fi cu puțință. Un profesor a scris următo-rele caracteristice și profetice vorbe despre děnsul: »Este de naționalitate și caracter corsican; dacă-l vor ajuta împrejurările, va duce-o departe.« În fantasia sa îl preocupa mai ales trecutul, istoria țerii sale. Scriind o carte, a recomandat-o celui mai neîmpăcat dușman al Franței: lui Paoli. Nici odată n'a știut limba franceză perfect. În stilul său plin de forță se putea vedé totdauna ceva sělbatic, ceva străin de limba franceză. Când scrie, și nu știe scrie bine, grama-țicește, franțuzește, totdauna se folosește de italianism, și se

pare că înadins face acésta, înconjurând tot ce este franțuzesc.

Dar nu se deosibește numai de stil, de modul elegant în care se scriea în secolul său: era străin chiar de ideile umane care încăldeașă pe contemporanii săi. Nu era partisan al monarhiștilor, dar nu adera nici la ideile Jacobinilor. În aceeași țară, în care se recomandă pentru a dărâma Tuileriile cu ajutorul poporului, chemat de convent își îndreaptă tunurile și le descarcă fără milă asupra parisienilor resculați. Făcea tocmai ca condottierii italieni din secolul al XV-lea, cari luptau de acea parte, unde li se plătea mai mult. Napoleon este însă un condottier mai periculos: este mai scump la preț, vanitos, pe care în calea lui abea 'l pôte opri chiar tronul Franței: nu se mulțumește numai cu atâta, ci dorește să supună întreaga Europă.

Mintea, fantasia lui este într'o continuă activitate. Dorul lui crește țară cu țară, mândria asemenea. Face planuri țară în țară, și cu o nespasă agerime și plăcere; nu dorme de cât trei ore pe nopțe; idei, popore și țări trec pe dinaintea judecării și voinței lui întocmai ca niște jucării; își găsește îndată mijloace pentru a ajunge la scopurile sale; crează ca artistul cel mai genial; nici odată nu i lipsesc din minte cele mai ingenioase și mai infernale planuri. » Când am vădut pentru prima oră pe Napoleon, țice dómna Staël, m'a cuprins un fel de frică ascunsă; pe lângă tóte că p'atunci nu era încă așa vestit. Caracterul lui nu se pôte descrie cu vorbele ce avem, nici esprima într'un mod cum o faci cu alți ómenii. N'am mai vădut om ca el; și nu știu, de a fost mai mult ori mai puțin de cât un om. Privește pe semenii săi ca pe niște obiecte. Nu urăște, nu iubește pe nimeni, numai la sine se gândește. De câte ori am vorbit cu densusul, totdeauna m'a surprins superioritatea ce transpiră din tótă a lui ființă. »

Dómna Staël avea dreptate. Napoleon era dintr'o altă epocă. *M'am născut pentru a porunci ș'a fi soldat.* Altfel se și trăgea dintr'un ném de ómenii, cari în secolul al XV formașă și dărâmașă state. De la densusul a moștenit tóte apu-

căturile și trăsurile sale morale și de spirit. Era un fel de arbore sădit într'un pământ străin, dar unde priindu-î de minune s'a făcut gigantic.

Ideile sale nu le aduna nici din cărți nici din audite, ci din observare. Către aste se mai adăoga și uriașa lui putere de muncă. »Lucrez mereu, dicea el despre sine, — și la masă când mănânc, și 'n teatru. Noptea mă scol adesea ca să lucrez.« Cei cari au stat dilnic lângă el, afirmă că lucra, cu vioiciune, optspredece ore pe zi.

Secretarii săi abea putea isprăvi multele lucrări cu cari îi însărcina, căci dînsul se culca séra la 11 ore și se scula la trei noptea. Planurile, ideile multe ce se năstéu în creerul său, era ceva supra natural. Și nu s'a schimbat în privința acesta nici în zilele din urmă ale vieții sale.

Ceea-ce este însă mai presus de tóte, este împrejurarea că *vorbe góle, idei nehotărîte, nici odată* n'au avut loc în mîntea orî pe buzele lui : contrariu secolului în care trăia și care se caracteriza mai ales prin frase, prin cunoștințe scóse din cărți, prin teorii și principii false. Napoleon nepreocupat de nimic omenesc și esistent, își avea felul lui particular de a judeca, d'a crea și d'a esecuta. El, după cum dice Caterina, împărătesa Rusiei, nu esecuta lucrurile pe hârtie, nici da porunci scrise, ci aplica totul pe spinarea și pelea ómenilor. Din cărți nu prea cugeta nimic. Citea puțin și repede. Cultură clasică nu avea. Se pricepea numai la matematici și geografie.

Era omul care își însusește totul din viața practică. «In resbel, dice el, știu să fac de tóte. Dacă n'am iarbă de pușcă, fabric eu însu-mi; légăn de tunuri asemenea, ba pot arăta cum se face întreg tunul.» Și astfel se pricepea la tóte. Nu era minister unde el să nu fi știut mai multe detailiuri de cât cel mai isteț secretar. Nu era un vas de resbel, nu era un regiment despre care el să nu fi știut unde este. Memoria lui pentru pozițiunile geografice și alte relațiuni topografice era ceva de admirat; ea nu slăbia nici după un lung șir de ani.... Era nu numai un mare strategic, dar tot'dată și un mare psiholog : își dădea sémă nu numai

de locuri și împrejurări, ci pătrundea mai înainte de toate în caracterul adversarului său.

În orice faptă a sa a dovedit că era mare cunoscător de oameni. Avea ceva din spiritul glumeț al lui Voltaire....

«Etă câte-va din spiritualele lui observări :

«D-vastră. francezilor, ți se cu o ocaziune, — nu puteți voi nimic serios, sau cel mult—egalitatea. Și v'ați mulțumi și de asta, când a-ți putea fi fie-care cel'dântăiū. Francezii dar totdeauna trebuie încurajați măgulindu'i și făcându'i să credă în speranța că mereu se vor ridica. Forma de guvernământ republican o să-i plictisescă la mórte. Din ce s'a iscat revoluția? Din ambiție. Și tot ambiția o să-i pună capăt. Libertatea este numai un pretest.»

Dintre alte reflexiuni ale lui mai însemnăm :

«Iubirea de libertate totdeauna se va putea mai lesne suprima în Franța de cât pornirea ce o aū către egalitate. Libertatea este ceva ce e mai mult necesară unui public mai restrâns, mai cult, pre când masa înseteză după egalitate....»

Despre armata franceză ți se cu :

«Ceea ce ține spiritul bun în armată, este credința ce o aū soldații cari tot se cred urmașii or'i locoțiitor'i ai nobililor de odinióră;» și câte de acestea.

Conversația lui prin salóne era plină de amor și veselie, în birouri vorba-i scurtă, pozitivă și clară ; în fața soldaților săi și a publicului mare vorbea în proclamațiuni pompoze, pline de frase umflate, emfas și teorii falsificate. Cu un cuvânt știa totdeauna ce pârghie să întrebuinteze și cum să aplice puterile sale pentru a scóte din loc pe dușmanul său.

Bogăția creerului său este de admirat. Ca trei munți mari, trei cărți are înaintea sa.

Prima este o hartă militară, pe care este însemnat fie-care post, cetate, riū și sosea.

A doua cuprinde însemnări numerosă asupra sumelor ce are la dispoziție, și a treia cuprinde biografiile tuturilor persónelor cu cari avea de a face, notând la fie-care la ce este bun. Cum se póte mai cu ușurință câștiga, or'i cum îl póte da din cale mai lesne.

Maî e de observat una : în dosul recei sale rațiuni puteai afla totdeauna cea maî vie fantasie. «Par a fi liniștit, dar în interiorul meu clocotesc.... Pe fie-care moment trăesc cu doi ani înainte,» țicea într'o ocaziune.

Cât de îndrășneț era în întreprinderile sale și cât de fantastice-i erau planurile, se pôte vedé destul de clar din cuvintele ce le țicea înainte de asaltul de la Jean d'Acre : «Dacă voiû ocupa acest oraș, voiû găsi într'insul comorile pașilor și armamente pentru trei sute de miî de ómenî. Cu aceștia voiû ocupa întregă Siria, voiû ocupa Damascul și cetatea Alep. Voiû proclama încetarea sclavagiului și încetarea tiraniei pașilor. De aci voiû merge și voiû ocupa Constantinopolul, voiû fonda o nouă împérahie în Orient și mă voiû reîntórce prin Andrianopol sau prin Viena la Paris, după ce voiû fi sfârîmat și pe Austria.» Maî țicea că va face din Paris un oraș imens de mare, care să se întindă până la St. Cloud și să aibă patru milióne de locuitori.

«Cu energia și cu bugetul meu ridic pămîntul,» țicea el. Aceste și alte asemenea cuvinte dovedesc până la evidență o fantasie ce numai în basme se maî pôte găsi. Visa despre cucerirea întregéi lumî; în scurt : voia ce nu era posibil a ajunge! Éta dar un vrăjmaș al lui Dante și Michel-Angelo, éta un om cu idealuri de regiuni înalte. «Iubesc puterea, țicea el, întocmai cum iubește lăutarul vióra, ca să scot sunete armonióse dintr'nsa!»

(*Va urma*).

Ión Russu.

D. Titu Maiorescu, noul ministru al șcólelor

În fine, iată că șcólele și-au căpétat un ministru special, priceput, etc.

În adevér, Dl. Titu Maiorescu este un vechiû profesor și încá un profesor care nu s'a mărghinit numai să-și facă lecția, ci s'a maî ocupat și cu pedagogia, și cu literatura, și cu starea învățămîntului, și cu multe altele de acest fel. Afară de acestea, D-sa a maî fost ministru al șcólelor în cabinetul

D-lui Lascar Catargiū, când eū m'aflam inspector al școlelor din București. De și personal, noi n'am stat în bune relațiuni, totuș dator sunt să recunosc că am constatat în D. Maiorescu pe omul priceput în ale școlei, când intra în clase. Atârnă numai de la voința D-sale de a face ca acestă pricepere să dea fructe pentru școlă și d-sa știe că acest rezultat nu se pôte dobândi de cât atunci când și administrația școlelor este bună, luminată și demnă.

Rugăm pe D. Maiorescu să binevoască a se ocupa în deosebii de școlele rurale, căci ele staū rēū, mai rēū de cât tôte celelalte școle din țara românescă.

În ce privește școlele secundare, D. Maiorescu ar trebui să ia de urgență măsurile următoare:

I. La promoțiunea școlarilor dintr'o clasă în alta să nu se mai socotescă în coeficient notele de la musică, caligrafie, gimnastică, desen și arme, fiind destul ca la aceste obiecte să aibă școlarul nota 4 ;

II. Să se admită dreptul de corigență limitat, adică școlarul care n'ar avea nota generală 6 sau ar avea o notă mai mică de cât 6 la unul, două sau trei studii, să aibă dreptul a fi examinat din nou la acele obiecte la începutul anului școlar următor ; căci este nedrept să oprești încă un an în aceeași clasă pe un școlar care la începutul lui Septembrie probéză că posedă pe deplin studiile la cari, în anul precedent, avusese nota neîndestulătoare.

Noi cerem prea puțin, se pôte însă ca D. Maiorescu să mērgă și mai departe cu măsurile de îndreptare, cea ce nu ar fi rēū.

Mē simt dator să constat aci că D. Maiorescu a început-o fōrte bine: mai ântâiū a reintegrat pe profesorul Pacu de la Galați și al doilea a numit director de studii la Asilul Elena Dōmna pe D. Dr. B. Constantinescu, care a făcut mari servicii acestei Instituțiuni. De asemenea se dīce că a înduplecat și pe d-ra Felicia Racovița ca să primescă direcția Asilului. Tôte aceste sunt semne bune. Continuați pe acestă cale, D-le Maiorescu, și țara vē va fi recunoscătoare.

Eniū Băltēnu,

Tot se mai găsesc omeni ai lui Dumnezeu

D. C. Dimitrescu, învățător din Zevideni (Vâlcea), ne încunoști-
ințeză că d. Const. Popescu, agricultor d'acolo, a oferit un loc lângă
școlă de 80 stânjeni pătrați pentru o grădină, unde să se inițieze
elevii școlii din Prundeni, în agricultură, horticultură și florărie.

Acastă faptă face mare onoare d-lui C. Popescu; de aceea dorim
să găsim mai mulți imitatori.

CONGRESUL DIDACTIC

La 17, 18 și 19 Aprilie viitor, Congresul didactic va ține șe-
dință publică în București, când se va discuta din nou programa
școlilor rurale și primare urbane. Aceste programe au mai
fost discutate de acest congres acum doi ani, când și terminaseră
ceștiunea. Acum au recunoscut conducătorii că de geaba se făliau
că au regulat sorta menționatelor programe. Pe cât timp se va
precede, așa cum s'a procedat pînă acum, acest congres nu va ajunge
nici o dată la rezultate multumitoare. Cu toate acestea, noi dorim
ca viitoarele întruniri să fie mai productive. R.

CORESPONDENȚA

Domnii abonați sint rugați să grăbescă cu trimiterea abonamentului.

D-lui N. Vâlcu (Brăila). Mulțumesc achitat D-tră. și D-nei Petrescu pe anul III.

« G. Ganea, (T.-Ocna). Rog scrieți o scrisoare mai detaliată.

« G. Brebu, (Birlad), așteptăm promisiunea.

« C. Dobrescu, Godinești (Gorj). Anul al II nu mai avem de cât legat
frumos. Costul anului al II legat e 20 de lei.

D-lui Enescu, (Zamostea, Dorohoi), și d-lui N. Simionescu (Brăila). La sosirea
cărților D-v. postale, No. 9 era apărut. Deslegările D-v. erau esacte.

D-lui Demetrescu, (Racovița). S'a primit o carte postală subscrișă: Deme-
trescu din Racovița, prin care se cere No. 2 și 7. Dar noi nu găsim în regis-
trul revistei nici un abonat la Racovița ci numai Apostolănu. Cerem deslușiri
spre a putea satisface această cerere.

D-lui P. D. (Bérlad). Mulțumirile mele pentru sentimentele ce-mi manifestați
cu ocasiunea trimiterii fotografiei D-v. În No. următor se va reproduce ceea-ce
mi-ați trimis.

Administrația și Administratorul acestei reviste

Administrația acestei reviste s'a mutat în strada Lipscani No. 96 la «*Libră-
ria și Tipografia Școlilor*», în fața grădinei Sf. Gheorghe nouă, lângă banca Ro-
mâniei și Administrator s'a numit D-nul *Ion Frunză*; iar Redacția a rămas tot
în Calea Moșilor No. 138, la Pensionatul Eniș Băltănu; de aceea, de acum înainte
ori-ce afacere privitoare la Administrație, precum cerere de abonamente, trimi-
tere de bani, espedierea revistei, etc., se va adresa D-lui *I. Frunză*, Adminis-
tratorul, str. Lipscani No. 96, la *Librăria și Tipografia Școlilor*, București; pe
când ori-ce afacere relativă la redacție, precum trimitere de articole, de desle-
gări, etc., se va trimite la Redacție, Calea Moșilor No. 138, la pensionatul Eniș
Băltănu, București.

Eniș Băltănu.

Justificarea întârzierii.—Apariția acestui număr s'a întârziat cu câte-va zile din
causa schimbării tipografii, dar pe viitor nu se va mai întâmpla asemenea întârziere.

Mulțămim onor. abonați, cari au plătit de la apariția No. 9 până acum.

	Lei B.		Lei B.
D-nu N. Vâlcu (Brăila)	10 —	D-nii Marinescu Bragadiru (Bucur.)	10 —
D-na Iordana Petrescu (Brăila)	10 —	« M. Smedeanu (București)	10 —
D-nii D. I. Bontă [Brăila)	30 —	« D. Roșu (București)	10 —
« Atanasie Popescu (Brăila)	20 —	« Christ. Ioanin (București)	10 —
« N. I. Ciurcu (Brașov)	9 —	« M. Rădulescu	10 —
» G. Ganea (Bacău)	5 —	« C. Eustațiu	10 —
« I. Georgescu Găujani (Vlașca)	10 —	S. S. Preot. N. Copuzénu Copuz (Ia-	
« Lăzărescu Nușóra (Muscel)	10 —	lomița	10 —
« T. Vasilescu, Polintin (Dâmb.)	7-50	« I. Dimitrescu (Crăciunei de	
« T. Simionescu Cărlomanesti		jos)	10 —
(Tutova)	10 —	D-nii Serafim Ionescu (Fălticen)	10 —
« I. Georgescu Ferbinți (Ilfov)	10 —	« Stefan Colinteanu (Bucur.)	4 —
« P. Mohor Puesti (Tutova)	5 —	« Ilie Tomescu Hulubești (Dâm-	
« M. Teodorescu Tamași (Bacău)	10 —	bovița	5-50
« C. Dobrescu Godinești	20 —	« Alexandru Slăniceanu Slănic	
« I. Ciocărlie Lip Boj (Ilfov)	10 —	(Prahova)	10 —
« P. Andreiescu (București)	10 —	« A. Stoenescu Perieți (Ialom.)	10 —
« I. Palada (București)	10 —	Total lei	316 —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA MATERIILOR

REVISTA « LUMINA PENTRU TOȚI » ANUL I.

Apărută de la 1 Iuniu 1885 până la 1 Iuniu 1886.

CUPRINDE :

I. Pedagogie și Metodologie.	V. Bibliografii sau dări de séma de p publicări.
II. Invățatorul și scóla.	IV. Felurite lucrări.
III. Literatură.	
IV. Pedagogie Educativă.	

REVISTA « LUMINA PENTRU TOȚI » ANUL II.

Apărută de la 1 Iuniu 1886 până la 1 Iuniu 1887.

CUPRINDE :

I. Pedagogie și Metodologie.	V. Bibliografii sau dări de publi-
II. Invățatorul și scóla.	cații.
III. Literatură.	VI. Felurite lucrări.
IV. Pedagogie Educativă.	

**Următoarele persoane sunt rugate să bine-voască
a-și plăti datoria.**

Michail Vasiliu . . .	Podurile	—	Bacău	Lei 20
George Sențea . . .	Racova	—	«	» 20
A. Ștefănescu. . . .	Lapoși	—	Buzeu	» 30
G. V. Constantinescu	Maxenu	—	«	» 30
Const. Păsculescu .	Sutești	—	Brăila	» 30
Axente Stroiescu. . .	Tâtaru	—	«	« 30
V. Poreauu.	Cara-Murat	—	Constanța	» 30
I. Munteanu	Smulți	—	Covurlui	» 30
N. I. Ghinescu	Riul Alb	—	Dâmbovița	» 30
I. Constantinescu . .	Moroieni	—	«	» 30
Ștef. Ionescu	Vârtej	—	Ilfov	» 20
Casandru Popescu . .	Crevedia	—	«	» 20
I. Crețenu	Călăreți Seinóica	—	«	» 20
Maria Mateiescu. . .	Popești Bâcu	—	«	» 15
G. Teodorescu	Socarici	—	Ialomița	» 30
P. Nicolescu	Roseti	—	«	» 30
T. Teodorescu	Lupșani	—	«	» 30
C. Teodorescu	Dudești	—	«	» 30
R. Bărbulescu	Poiana	—	«	» 30
N. Găbrian.	Câmpu-Lung	—	«	» 30
I. Lăzărescu	Nucșora	—	Muscel	» 14
C. Enăchescu.	Cetățenii din Deal	—	«	» 22
G. Cătănescu.	Băilești	—	«	» 18
Eftimie Grigorescu .	Telega	—	Prahova	» 30
D. Teodorescu	Câmpnri	—	Putna	» 30
Miron Dăscălescu . .	Jiția	—	Râmnicu-Sărat	» 25
Marin Nițescu	Hotăreni	—	Romanați	» 30
Panaït Băncilă	Giurești	—	Suceava	» 30
Marin Bunescu	Suhaia	—	Teleorman	» 20
P. G. Măcescu	Piatra	—	«	» 30
I. Ilașevici	Zlotești	—	«	» 30
I. Mirea.	Socetu Néga	—	«	» 30
B. R. Georgescu. . . .	Vama Sulina	—	Tulcea	» 14
Pr. I. Georgescu. . . .	Cheia	—	Vâlcea	» 20
G. Alexandrescu. . . .	Bărbătești	—	«	» 30
D. Andreiescu	Titireciú	—	«	» 30
V. Georgescu.	Ionești Mincului	—	«	» 30
Fotache Popescu. . . .	Marcea	—	«	» 20
I. Diaconescu.	Bătășanii	—	«	» 30
Toma Grigorescu . . .	Măldărești	—	«	» 30
C. Alex. Ciurénu . . .	Zăpodeni	—	Vaslui	» 25
C. Popescu	Băbăița	—	Vlașca	» 20
Pr. I. Școrténu pentru N. Popescu, Com. Róta	—	—	«	» 20